

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу та інноваційного розвитку
Факультет менеджменту

Кафедра публічного управління та адміністрування
і міжнародної економіки

Правове регулювання господарсько- інформаційних відносин

Методичні рекомендації

до виконання практичних завдань і самостійної роботи для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Комп'ютерні науки»
спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» денної форми здобуття вищої освіти

МИКОЛАЇВ
2024

УДК 346.5:004
П68

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету протокол № _1_ від 24.09.2024 року.

Укладачі:

Л. Ю. Прогонюк – канд. юрид. наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки,
Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

О. В. Каплій – канд. юрид. наук, доцент кафедри конституційного та адміністративного права і процесу в Чорноморському національному університеті ім. Петра Могили;

Т. Г. Олійник – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету

© Миколаївський національний аграрний
університет, 2024

ЗМІСТ

1.	Передмова.....	4
2.	Опис предмета курсу.....	6
3.	Загальний розрахунок годин навчальної дисципліни «Правове регулювання господарських відносин»б	
4.	Завдання до практичних занять.....	9
	Тема 1. Поняття, види та загальні засади господарської діяльності	9
	Тема № 2 Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у регулюванні господарської діяльності	12
	Тема № 3. Суб'єкти господарських правовідносин та суб'єкти господарювання	13
	Тема № 4. Загальні засади майнових відносин у сфері господарювання	17
	Тема № 5. Правове становище підприємств	21
	Тема № 6. Господарські товариства як суб'єкти господарського права	25
	Тема № 7. Правове становище некомерційних суб'єктів господарського права	27
	Тема №8. Громадянин як суб'єкт господарювання. Особливості статусу інших суб'єктів господарювання	28
	Тема № 9. Господарські зобов'язання	31
	Тема 10. Загальні положення про господарські договори	34
	Тема № 11. Правові основи захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції	38
	Тема № 12. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання	43
	Тема № 13. Правове регулювання банкрутства	44
	Тема 14. Галузі та види господарської діяльності. Господарськоторговельна діяльність	50
	Тема № 15. Спеціальні режими господарювання	51
	Тема № 16. Правове регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання	54
	Тема № 17. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності	61
	Тема № 18. Правові основи забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів	62
	Тема № 19. Правовий захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання	66
	Тема № 20. Правове регулювання перевезення вантажів	68
	Використана література	71

1. ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни — Правове регулювання господарських відносин є формування у студентів теоретично й емпірично обґрунтованих знань господарського законодавства України, правових основ здійснення господарської діяльності, знань про правове регулювання господарських зобов'язань і договорів, господарсько-правову відповідальність, а також про об'єктивні закономірності еволюції правової регламентації господарських відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни — Правове регулювання господарських відносин є передача студентам комплексу знань про поняття, систему і роль господарського права в сучасних умовах, правовий статус суб'єктів господарювання, правові засади державного регулювання господарських відносин, а також засвоєння студентами теоретичних знань про правове регулювання господарської діяльності в окремих галузях економіки і практичних умінь застосування відповідного законодавства.

Вивчення студентами основних положень господарського права дасть їм змогу опанувати інші фундаментальні дисципліни, допоможе сформувати їх економічне й правове мислення, потрібні для ефективної практичної діяльності в умовах сучасної ринкової економіки України.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

поняття, предмет, метод, джерела господарського права та його місце у системі права України;

правовий статус суб'єктів господарювання;

загальні положення державного регулювання господарської діяльності;

сутність правових категорій господарського права;

основи правового регулювання відносин в окремих сферах і галузях господарської діяльності;

зміст господарсько-договірних і організаційно-господарських правовідносин;

особливості застосування господарсько-правових санкцій;

уміти:

вільно користуватися нормативним матеріалом з тем курсу та застосовувати його у практичних ситуаціях;

аналізувати та застосовувати норми господарського права;

правильно тлумачити юридичні факти господарського права та застосовувати на практиці отримані знання; розв'язувати теоретичні й практичні завдання з господарського права;

застосовувати зразки господарських документів у практичній діяльності для вирішення правових питань;

аналізувати конкретні випадки з практики застосування господарського законодавства і змодельованих ситуацій;

шукати, відбирати, аналізувати та застосовувати нормативно-правові

акти для вирішення конкретних питань юридичного характеру у своїй практичній професійній діяльності.

Згідно з навчальним планом, з метою контролю підготовки та оцінки рівня знань студентів, крім лекцій, проводяться семінарські заняття. Також навчальним планом передбачена самостійна робота студентів.

Пропоноване навчально-методичне видання підготовлено з метою вироблення у студентів навичок самостійно опрацьовувати законодавчу базу та науково-теоретичну літературу.

На основі аналізу рекомендованих джерел студенти повинні навчитися формулювати й обґрунтовувати висновки не тільки теоретичного, а й практичного (прикладного) характеру.

Методичні вказівки можуть використовуватись для проведення семінарських занять і для самостійної роботи студентів. За кожною темою курсу наведено перелік основних теоретичних питань, сформульовано перелік контрольних питань для перевірки знань студентів, а також перелік тем для написання рефератів, тестових завдань і задачі.

До кожної теми складено перелік законодавчих актів і спеціальної літератури, необхідної для підготовки до семінарських занять та забезпечення самостійної роботи студентів.

2. ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Предмет: Правове регулювання господарських відносин

Курс	Галузь знань / напрям підготовки	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
Кількість Кредитів ECTS: 4,0 Модулів: 1 Змістових модулів: 4 Загальна кількість годин: 120 Тижневих годин: 4	Галузь знань 24 «Сфера обслуговування» Спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа» Бакалавр	Обов'язкова: Модуль I Лекції: 40 Практичні заняття: 40 Модуль II Самостійна робота: 40 Вид контролю: іспит

**3. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Господарське право»**

№ п/п	Тема	Всього	Аудиторні		Самостійна робота
			лекції	практичні	
1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. <i>Загальні положення про правове регулювання господарських правовідносин</i>					
1	Поняття, види та загальні засади господарської діяльності	6	2	2	2
2	Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у регулюванні господарської діяльності	6	2	2	2
3	Суб'єкти господарських правовідносин та суб'єкти господарювання	6	2	2	2
4	Загальні засади майнових відносин у сфері господарювання	6	2	2	2
5	Правове становище підприємств	6	2	2	2
6	Господарські товариства як суб'єкти господарського права	6	2	2	2
7	Правове становище некомерційних суб'єктів господарського права	6	2	2	2
8	Громадянин як суб'єкт господарювання. Особливості статусу інших суб'єктів господарювання	6	2	2	2
Всього в модулі I		48	16	16	16
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. <i>Правове регулювання майнових відносин у сфері господарювання, відносин у сфері економічної конкуренції та господарських зобов'язань</i>					
9	Господарські зобов'язання.	6	2	2	2
10	Загальні положення про господарські договори	6	2	2	2
11	Правові основи захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції	6	2	2	2

12	Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання	6	2	2	2
13	Правове регулювання банкрутства	6	2	2	2
Всього в модулі II		30	10	10	10
<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. Галузі та види господарської діяльності</i>					
14	Господарськоторговельна діяльність	6	2	2	2
15	Спеціальні режими господарювання	6	2	2	2
16	Правове регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання	6	2	2	2
17	Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності	6	2	2	2
18	Правові основи забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів	6	2	2	2
19	Правовий захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання	6	2	2	2
20	Правове регулювання перевезення вантажів	6	2	2	2
Всього в модулі III		42	14	14	14
<i>Разом</i>		<i>120</i>	<i>40</i>	<i>40</i>	<i>40</i>

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема № 1. Поняття, види та загальні засади господарської діяльності

План практичного заняття

1. Предмет правового регулювання у сфері господарювання. Господарські відносини.
2. Методи правового регулювання господарських відносин.
3. Місце господарського права в системі права України. Теорії господарського права та стан теоретичних дискусій щодо них.
4. Завдання і ситема курсу господарського права України.
5. Поняття та види господарської діяльності в Україні. Некомерційне господарювання.
6. Підприємництво як основна форма господарювання : поняття, ознаки. Право на підприємництво як майнове право.
7. Свобода та інші принципи підприємницької діяльності.
8. Межі свободи підприємницької діяльності (умови здійснення підприємництва).

Завдання на роздуми

Завдання 1. На підставі аналізу ст.ст. 1, 3 Господарського кодексу України визначіть коло суспільних відносин, що складають предмет господарського права.

Завдання 2. Проаналізуйте ч.6 ст. 3 та ст. 176 ГК України та встановіть правову природу організаційно-господарських відносин та їх суб'єктний склад. Видання юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Завдання 3. Проаналізуйте законодавче визначення господарської діяльності, що закріплене у ч.1 ст. 3 ГК України та розкрийте її ознаки, суб'єктний склад.

Завдання 4. Порівняйте зміст ч.7 ст. 3 та ст.ст. 55, 133, 138 ГК України в редакції до і після 04.02.2005 року, і визначіть правову природу та суб'єктний склад внутрішньогосподарських відносин.

Завдання 5. Наведіть приклади закріплення у законодавстві такої ознаки підприємницької діяльності як «систематичність».

Ситуаційні задачі

Задача 1. Засновники фондової біржі «Пайові цінні папери», яка була створена в організаційно-правовій формі акціонерного товариства, звернулися до Голови біржового комітету із вимогою провести загальні збори членів біржі з метою затвердження фінансових звітів за попередні роки. На переконання членів біржі проведення загальних зборів є обов'язковою передумовою для виплати їм дивідендів з прибутку, який був отриманий біржею у попередньому фінансовому році. В обґрунтування своєї вимоги засновники біржі покликалися на положення ст. 30 Закону України „Про акціонерні товариства”. Голова біржового комітету відмовив засновникам біржі у скликанні загальних зборів на тій підставі, що дохід, отриманий біржею у попередньому році, був спрямований на її розвиток і не може бути розподілений між членами. Дайте правовий аналіз ситуації. До якого виду господарської діяльності належить діяльність фондової біржі? Чи є мета створення фондової біржі підприємницькою?

Задача 2. Між Управлінням робіт військової частини А 2714 та ТзОВ „Ірокс” було укладено договір простого товариства, яким передбачалася спільна участь у будівництві приміщення складу для зберігання матеріально-речових цінностей. За домовленістю між сторонами обов'язки ведення бухгалтерського обліку спільної діяльності покладалося на Управління робіт військової частини А 2714. При поданні фінансової звітності до органу державної податкової служби Управлінню робіт військової частини посадовими особами органу податкової служби було звернуто увагу на те, що сторонами договору простого товариства можуть бути лише суб'єкти підприємницької діяльності. З цієї причини договір має бути розірваним. Представник управління робіт військової частини пояснив, що їхнє управління є самостійним суб'єктом господарювання, має статус окремої юридичної особи, діє на підставі статуту, затвердженого Міністром оборони, і тому, може займатися підприємницькою діяльністю.

Проаналізуйте спір, що виник між посадовими особами державної податкової служби та представником Управління робіт військової частини.

Задача 3. Громадянин Х. подав документи для державної реєстрації його як підприємця. У заяві (реєстраційній картці) у графі «вид діяльності» він вказав: «надання допомоги позичальникам банківських установ в ухиленні від повернення кредитів». Виконавчий комітет міської ради відмовив Х. у його державній реєстрації на тій підставі, що законодавством України, зокрема, законом „Про ліцензування певних видів господарської діяльності” не передбачено такого виду господарської діяльності. Громадянин Х. оскаржив відмову у державній реєстрації до суду, покликаючись на вільний вибір видів підприємницької діяльності.

Вирішіть спір. У чому полягає суть такої ознаки підприємницької діяльності як майнова самостійність? Видання юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Задача 4. У приміщенні навчального закладу було розміщено оголошення, у якому господиня О. пропонувала взяти на квартиру двох студенток для проживання на строк не менше одного року з оплатою 1 000 (одна тисяча) гривень за місяць.

Ознайомившись із текстом оголошення, працівники районної державної податкової інспекції відвідали господиню О. і вказали їй на необхідність зареєструватися в якості фізичної особи-підприємця. Господиня О. відмовилася виконувати вимогу працівників податкової служби, оскільки вона бере на квартиру студенток вперше; квартира є її особистою власністю, яку вона може використовувати за будь-яким призначенням. Окрім того, вона вчасно оплачує комунальні послуги та податки. Перед державою невиконаних зобов'язань не має.

Вирішіть спір. Назвіть ознаки підприємницької діяльності. Чи обґрунтованою є вимога працівників державної податкової служби.

Задача 5. Громадянин А., який був зареєстрований в Україні як суб'єкт підприємницької діяльності, став переможцем програми «зелена карта» і виїхав на постійне місце проживання у США. Перед від'їздом за кордон, А. видав своєму родичеві Р. довіреність на право здійснення від його імені підприємницької діяльності на території України строком на один рік. Довіреністю представникові надавалося право укладати договори, необхідні для здійснення підприємницької діяльності, отримувати відповідні дозволи (ліцензії), подавати фінансову та іншу звітність в органи, які здійснюють контроль за господарською діяльністю, наймати працівників на роботу, виступати в суді тощо. Р. вирішив не проходити процедуру його державної реєстрації як фізичної особи-підприємця, оскільки А. пообіцяв через рік повернутися на Україну і повторно видати довіреність аналогічного змісту.

Розслідуючи кримінальну справу про порушення Р. порядку занаття господарською діяльністю (ст. 202 КК України), слідчий звернувся до фахівців вищого навчального закладу із поданням, в якому ставилися питання:

- 1) чи можуть видаватися в Україні довіреності зазначеного змісту;
- 2) чи підлягає діяльність Р. державній реєстрації?

Дайте відповіді на поставлені запитання.

Задача 6. Приватне підприємство «Інтер» та стахова компанія «Індіго» уклали договір майнового страхування. Умовами договору передбачалося страхування ризиків, які можуть виникнути в процесі здійснення ПП «Інтер» підприємницької діяльності. Одним із об'єктів страхування було зазначено неотримання прибутку протягом трьох місяців під ряд. Виявивши цей договір, територіальне управління Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг звернулося до господарського суду з позовом про визнання недійсним його частини. У позовній заяві зверталось увагу на те, що однією із ознак підприємницької діяльності в Україні, є її здійснення на власний ризик. Умови укладеного договору страхування фактично усувають цю ознаку в діяльності ПП «Інтер», а тому мають бути визнані такими, що суперечать закону.

Яке рішення має постановити господарський суд?

Тема № 2 Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у регулюванні господарської діяльності

План практичного заняття

1. Особливості участі держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування в господарській діяльності.
2. Основні напрямки та форми економічної політики держави.
3. Загальнодержавне та регіональне прогнозування та планування економічного та соціального розвитку.
4. Засоби державного регулювання господарської діяльності, їх види та зміст.
5. Ліцензування та патентування господарської діяльності.
6. Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю.
7. Особливості управління господарською діяльністю у державному і комунальному секторах економіки.

Завдання 1.

Складіть схему:

- Державне управління економікою (причини, засоби, правові форми, методи).
- Етапи та порядок ліцензування певних видів господарської діяльності.
- Етапи та порядок патентування певних видів підприємницької діяльності.

Завдання 2.

Виготовлення ілюстративного матеріалу: керуючись положеннями Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» складіть таблицю контролюючих органів (міністерства, відомства, комітети, інспекції і т.д.), діяльність яких підпадає під сферу дії цього Закону за наступними критеріями:

Орган виконавчої влади	Предмет контролю (нагляду)	Суб'єкт контролю (нагляду)	Об'єкт контролю (нагляду) – вид діяльності, що підлягає контролю	Правові підстави для здійснення контролю (нагляду)

Завдання на роздуми

Завдання 1. Порівняйте поняття “державне управління в сфері економіки” і “державне регулювання економіки”.

Завдання 2. Що слід розуміти під державною регуляторною політикою у сфері підприємництва?

Завдання 3. Визначте сукупність заходів з дерегулювання підприємницької діяльності.

Завдання 4. Проаналізуйте зміст понять державні субсидії, дотації та субвенції.

Завдання 5. Чи тотожні поняття “державне регулювання підприємництва” та “державна підтримка суб’єктів підприємницької діяльності”?

Тема № 3. Суб’єкти господарських правовідносин та суб’єкти господарювання

План практичного заняття

1. Поняття та види суб’єктів господарського права.
2. Ознаки суб’єктів господарювання (підприємництва).
3. Права та обов’язки суб’єктів господарювання.
4. Правові підстави утворення суб’єкта господарювання та його етапи.
5. Установчі документи суб’єкта господарювання, їх зміст.
6. Державна реєстрація суб’єктів господарських правовідносин.
7. Основні засади припинення діяльності суб’єктів господарювання.

Вирішіть ситуаційні завдання

1. Громадяни Кущенко та Мясний домовились про те, що Кущенко (будівельник за фахом) у період літньої відпустки зробить ремонт у квартирі Мясного. На вимогу Мясного між громадянами було укладено письмовий договір, який містив усі необхідні умови, в тому числі – строки, суму та порядок розрахунку. По закінченні робіт громадянин Кущенко, отримавши обумовлену договором грошову винагороду в розмірі 2000 грн., сплатив певну суму прибуткового податку. Але після розгляду декларації про сукупний річний дохід його було оштрафовано за те, що він займався підприємницькою діяльністю без державної реєстрації.

Чи можна вважати діяльність, що нею займався Кущенко, підприємництвом? Обґрунтуйте свою відповідь.

Яку суму прибуткового податку сплатив Кущенко?

Які органи розглядають справи, пов’язані з порушенням порядку зайняття підприємницькою діяльністю?

2. Державний службовець Бровченко виступив співзасновником ТОВ «Моноліт», метою діяльності якого було визначено надання консалтингових послуг з метою отримання прибутку. Установчими зборами Бровченка було

одноголосно обрано Головою правління створюваного ТОВ. Державний реєстратор відмовив у проведенні державної реєстрації ТОВ «Моноліт», вказавши на неможливість здійснення засновництва суб'єкта підприємництва державним службовцем. Бровченко оскаржив дії державного реєстратора в суді, посилаючись на те, що 10 набуття і реалізація корпоративних прав не є підприємництвом, а відтак не обмежуються.

Чи були допущені порушення законодавства при створенні ТОВ «Моноліт»?

Чи правомірна відмова у проведенні державної реєстрації ТОВ? Вирішіть спір.

3.

Посадову особу районної фіскальної інспекції було звинувачено у корупції і притягнуто до відповідальності за зайняття підприємницькою діяльністю. Під час перевірки було з'ясовано, що ця особа була учасником одного з товариств з обмеженою відповідальністю. Працівник податкової служби заперечував проти звинувачення, посилаючись на те, що він як фізична особа – учасник ТОВ не є підприємцем. Підприємницькою діяльністю, на його думку, займався не він, а засноване за його участю ТОВ.

Які особи не можуть займатися підприємницькою діяльністю?

Якими нормативними актами це визначається? Чи заслуговують на увагу доводи працівника фіскальної служби?

Чи змінилася б ситуація, якби зазначена особа була учасником не ТОВ, а повного товариства?

4.

Громадянин Бурков вирішив здійснювати господарську діяльність та зареєструвати як фізична особа-підприємець. Для цього він зібрав та подав всі необхідні документи для державної реєстрації. Але державний реєстратор відмовив йому, посилаючись на відсутність в документах заявленої мінімальної кількості стартового капіталу, який необхідний для здійснення підприємницької діяльності.

Які документи подаються для державної реєстрації фізичної особи-підприємця?

Чи правомірна відмова державного реєстратора?

Яким повинен бути мінімальний капітал для початку здійснення господарської діяльності фізичною особою-підприємцем? Чи є підстави для розгляду спору в суді?

5. Між фірмою «Мальви» (замовником) та товариством з обмеженою відповідальністю «Барвінок» (підрядником) була укладена угода про розробку конструкторської документації. Як з'ясувалося пізніше, на момент укладення цієї угоди державна реєстрація товариства не було здійснено, проте зобов'язання за угодою були виконані товариством після його державної реєс

трації:

конструкторську документацію передано замовником і надставлено відповідного акту і вартість відповідних робіт замовником оплачено. Орган Державна фіскальна служби звернувся до суду з позовом про визнання недійсною угоди, посиляючись на укладання цієї угоди до моменту державної реєстрації товариства і вважаючи її такою, що суперечить інтересам держави і суспільства.

З якого моменту товариство з обмеженою відповідальністю набуває прав юридичної особи?

Які правові наслідки укладення угод до моменту державної реєстрації?

Яке значення має в ситуації, що розглядається, факт виконання товариством угоди після державної реєстрації? Яке рішення має прийняти суд?

6. Засновники товариства з обмеженою відповідальністю, предметом діяльності якого є здійснення медичної практики та реалізація медикаментів, 1 вересня 2014 р. звернулися до державного реєстратора про державну реєстрацію товариства. Листом від 8 вересня 2014 р. державний реєстратор повідомив заявників, що у державній реєстрації товариства відмовлено з таких мотивів: а) відсутність ліцензії на здійснення товариством медичної практики та продаж на території України медикаментів; б) подані установчі документи суперечать чинному законодавству, оскільки вказані в них вклади засновників у сукупності становлять 75% статутного капіталу товариства, а решта – 25% має бути сформована за рахунок плати за випущені товариством облігації. Чи правомірна позиція державного реєстратора в цій справі (по кожному пункту)? Які дії засновників товариства забезпечать захист їх права на реєстрацію товариства?

Які нормативні акти регулюють питання державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності та ліцензування виконуваних ними робіт?

7. Для того, щоб мати можливість займатися ломбардними операціями, товариство з обмеженою відповідальністю подало документи для перереєстрації у повне товариство. Державний реєстратор висунув вимоги щодо надання довідки банку про сплату кожним учасником не менш як 30% внеску до статутного капіталу.

Які документи подаються для перереєстрації суб'єкта підприємницької діяльності?

Яким документом може бути підтверджено розмір статутного капіталу діючого підприємства? Чи правомірна вимога державного реєстратора?

8. ПрАТ «Велес» у зв'язку із зміною місцезнаходження, зафіксованого в статуті, подало до реєструючого органу документи для його перереєстрації. Реєструючий орган відмовив вищевказаному ПрАТ в перереєстрації, мотивуючи свою відмову тим, що вона (перереєстрація) суперечить чинному законодавству України.

Чи правомірна відмова реєструючого органу?

Обґрунтуйте свою відповідь.

У яких випадках здійснюється перереєстрація суб'єкта підприємницької діяльності?

9. Фіскальні органи подали позов про визнання договору перевезення, укладеного між двома резидентами України, недійсним, посилаючись на те, що одна сторона за договором використала печатку без ідентифікаційного коду підприємства. Юрист цього підприємства проти позову заперечував, посилаючись на те, що законодавством взагалі не передбачена обов'язковість скріплення договорів печатками.

Яке рішення має прийняти суд?

10. Власник приватного підприємства «Смолоскип» прийняв рішення про ліквідацію підприємства. За результатами складання проміжного ліквідаційного балансу з'ясувалося, що майна підприємства недостатньо для задоволення вимог кредиторів. Власник вирішив ініціювати справу про визнання підприємства банкрутом.

Який сенс для боржника ініціювати справу про власне банкрутство?

В яких випадках боржник зобов'язаний ініціювати справу про банкрутство?

За наявності яких матеріально-правових умов господарський суд повинен порушити справу про банкрутство?

11. ПАТ «Чорномор» звернулося до господарського суду із заявою про визнання ТОВ «Азов» банкрутом, оскільки згідно з актом звірки проведених розрахунків заборгованість останнього в розмірі 24 тис. грн. не була сплачена протягом трьох місяців.

Яку ухвалу має винести господарський суд?

Які умови встановлені для порушення провадження у справі про банкрутство?

Обґрунтуйте свою відповідь.

12. Громадянин, зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності (індивідуальний підприємець), займається реалізацією підакцизної продовольчої продукції.

Чи поширюється на нього законодавство про ліцензування та патентування? Чи повинен він в такому випадку перераховувати прибутковий податок і подавати податкову декларацію в податковий орган?

13. Ваштовариш К. вирішив зареєструватися як суб'єкт підприємницької діяльності (індивідуальний підприємець), і займатися реалізацією книжкової продукції. Надайте консультацію товаришу у вигляді рекомендацій по законодавчих вимогах по провадженню такого виду діяльності.

14. Громадянин України П. здійснює самостійну, безпосередню, систематичну та на власний ризик діяльність з метою отримання прибутку. Чи можна вважати громадянина П. суб'єктом господарського права? За яких умов фізична особа набуває статусу суб'єкта підприємницької діяльності? Який порядок здійснення індивідуальної підприємницької діяльності встановлений для іноземних осіб? Чи істотно він відрізняється від громадян України?

15. Громадянин К. у судовому порядку визнаний недієздатним. При цьому він активно займається живописом, його картини купують колекціонери і це є джерелом його доходів. Гроші за власні картини автор отримує самостійно. Чи можна вважати громадянина К. підприємцем? Обґрунтуйте.

Теми наукових повідомлень:

1. Організаційні та фінансові переваги і недоліки індивідуального підприємництва.
2. Інституційні аспекти в державному регулюванні малого бізнесу. Оцінка податкового навантаження при переході на спрощену систему оподаткування.
3. Закономірності та механізм створення власного бізнесу. Пошук ринкової ніші.
4. Особливості реалізації права на безпосереднє заняття підприємницькою діяльністю. Господарська правова суб'єктність фізичної особи.
5. Обмеження та заборони здійснення підприємницької діяльності для фізичних осіб підприємців.
6. Форми здійснення індивідуальними підприємцями підприємницької діяльності.
7. Система спрощеного обліку та звітності для індивідуальних підприємців.
8. Діяльність в Україні кредитних спілок: тенденції господарювання.
9. Особисте селянське господарство як форма індивідуального підприємництва.
10. Відокремлений підрозділ господарської організації як суб'єкт внутрішнього господарських відносин.

Тема № 4. Загальні засади майнових відносин у сфері господарювання

План практичного заняття

1. Поняття майна в сфері господарювання.
2. Право власності як основне речове право у сфері господарювання.

3. Похідні речові та інші права суб'єктів господарювання.
4. Особливості правового режиму окремих категорій майна у сфері господарювання.
5. Особливості правового режиму використання природних ресурсів у сфері господарювання.
6. Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності.
7. Цінні папери у господарській діяльності.
8. Корпоративні права.

Завдання на роздуми

Завдання 1. Визначіть суб'єктів права власності в Україні, які можуть створювати суб'єктів підприємницької діяльності. Ї Розкрити співвідношення понять “суб'єкт права на підприємництво” і “суб'єкт підприємницької діяльності”.

Завдання 2. Перелічіть органи, що уповноважені управляти державним майном та розкрити їх правомочності.

Завдання 3. Дайте поняття та розкрийте зміст корпоративного права.

Завдання 4. Охарактеризуйте правову природу взаємовідносин між засновником та приватним, комунальним, казенним підприємством, а також підприємством, заснованим на власності об'єднання громадян щодо володіння користування та розпорядження закріпленим за ним майном.

Завдання 5. Розробіть схему майна суб'єкта підприємництва на підставі: Господарського кодексу України Податкового кодексу України.

Завдання 6. Визначіть перелік майна, яке відноситься до основних фондів підприємця.

Завдання 7. Складіть проект плану приватизації; складіть проект договору купівлі-продажу об'єкта приватизації.

Завдання 8. Розробіть схему джерел формування майна суб'єктів підприємництва.

Завдання 9. Визначіть особливості використання прибутку окремих видів підприємств (державних, комунальних, підприємств, заснованих на власності об'єднань громадян, підприємств, яким передано в оренду державне майно).

Ситуаційні завдання

Задача 1. Міська рада м. Чернівців прийняла рішення від 1 березня 1996 року про надання приватному підприємству у постійне користування земельної ділянки з визначенням її цільового призначення: будівництво адміністративної будівлі. У 1998 році рішенням міської ради приватному підприємству тимчасово дозволено влаштувати на виділеній земельній ділянці автостоянку. У 2005 році міська рада на підставі ст. 416 Цивільного кодексу України прийняла рішення про припинення права користування земельною ділянкою для забудови.

Приватне підприємство у 2009 році звернулося до господарського суду з позовом, в якому, покликаючись на ст. 20 Господарського кодексу України, вимагало визнати недійсним рішення Чернівецької міської ради від 2005 року на тій підставі, що ст. 416 ЦК України не може бути правовою підставою припинення права постійного користування земельною ділянкою. Господарський суд відмовив приватному підприємству в задоволенні позову у зв'язку із пропуском позовної давності, вказавши на те, що Цивільним кодексом України не передбачено такого способу захисту порушених прав як визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування.

Чи правомірним є рішення міської ради? Ознайомтеся з відповідними нормативними положеннями Земельного кодексу України. Дайте правову оцінку рішенню господарського суду.

Задача 2. Під час розлучення подружжя Іванцівих, дружина вимагала включення в склад спільного сумісного майна, що підлягає розподілу, усього майна приватного підприємства “Карма”, заснованого її чоловіком під час спільного подружнього життя. Мотивувала вона це тим, що в статутний капітал було внесено 30 000 гривень, які в свою чергу були їх спільною сумісною власністю. Чоловік проти цього заперечував, оскільки дружина участі в підприємницькій діяльності не брала, а тому може претендувати лише на половину від внеску в статутний фонд, тобто на 15 000 гривень. Дайте правову оцінку ситуації, що виникла.

Задача 3. Між регіональним відділенням Фонду державного майна України та ТзОВ “Оранта” було укладено два договори купівлі-продажу об’єктів незавершеного будівництва – побутових приміщень, призначених для зберігання мастильних матеріалів. Перший договір на суму 150 тис.грн. було укладено 1 січня, а другий – на суму 50 тис.грн. – 10 квітня того ж року. Обидва договори передбачали внесення платежу за передані об’єкти не пізніше 30 днів з моменту їх нотаріального посвідчення. 15 квітня ТзОВ “Оранта” платіжним дорученням, в якому було вказано підставу “договір купівлі-продажу об’єкта незавершеного будівництва” перерахувало на рахунок регіонального відділення Фонду держмайна 50 тис.грн., які були прийняті в рахунок другого договору. 30 травня регіональне відділення Фонду держмайна України звернулося до Господарського суду з вимогою розірвати договір купівлі-продажу від 1 січня за неоплату. Відповідач заперечив позов на тій

підставі, що перераховані ним 50 тис.грн. були спрямовані на оплату вартості об'єкта приватизації за договором від 1 січня, оскільки він був укладений першим. Крім того, відповідно до Закону України "Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва" він як покупець має право на відстрочку платежу на строк до 10 років після сплати ним 30% вартості об'єкта.

Яке рішення повинен прийняти господарський суд?

Задача 4. Казенне підприємство 1 січня уклало державний контракт з Міноборони України про поставку боєприпасів до військової зброї очікуваний строк експлуатації яких складає 6 місяців. Контракт мав бути виконаний до червня відповідного року. В березні директор казенного підприємства звернувся до органу уповноваженого управляти його майном з проханням дати дозвіл на відвантаження такої ж продукції іншому державному підприємству. Орган уповноважений управляти державним майном відмовив у наданні дозволу, мотивуючи свою відповідь тим, що такі боєприпаси відносяться до основних фондів казенного підприємства, яким останнє не має права розпоряджатися. Чи правомірна відмова органу, уповноваженого управляти майном казенного підприємства?

Задача 5. Виконавчий директор товариства з додатковою відповідальністю прийняв рішення повернути кредит банку за рахунок коштів Фонду виплати дивідендів, який був утворений на підприємстві. Протягом 3-х місяців розмір грошових коштів фонду передбачалося повністю відновити. Дізнавшись про це, один із учасників товариства звернувся із позовом на дії директора до суду, вважаючи їх незаконними, оскільки він не мав права розпоряджатись коштами фонду. Суд відмовив у задоволенні позову, посилаючись на положення Статуту товариства, згідно з яким на виконавчого директора покладалась функція вирішувати усі питання діяльності товариства в період між засіданнями вищого органу управління. Обмежень щодо розпорядження коштами фонду виплати дивідендів Статут не передбачав. Дайте правову оцінку рішенням суду.

Задача 6. До Голови правління ТзОВ звернулись з клопотанням про вступ до товариства: громадянин-підприємець К. із внесенням у його статутний капітал коштів, одержаних ним у кредит; директор малого підприємства із внесенням у статутний капітал коштів, одержаних з бюджету міської Ради; Голова фермерського господарства із внесенням у статутний капітал майна, одержаного в заставу від благодійної організації. Голова правління ТзОВ задовольнив усі клопотання, вважаючи, що усі внески відповідають джерелам формування майна товариства. Дайте правову оцінку діям Голови правління ТзОВ.

Задача 7. Засновник приватного підприємства "Лев" Левчук вирішив передати усі свої права, пов'язані з цим підприємством Геращенку. Як

здійснюється така господарська операція? Які документи потрібно подати органу державної реєстрації для реєстрації змін власника майна приватного підприємства?

Теми наукових повідомлень:

1. Поняття майна у сфері господарювання.
2. Правова природа основних форм майна, та їх господарсько-правова оцінка.
3. Право власності в економічному та юридичному аспектах
4. Види правомочностей (повноважень) власника суб'єкта господарювання.
5. Основні правові титули закріплення майна за суб'єктами господарювання.
6. Порівняльно-правова характеристика права повного господарського відання/оперативного управління та права власності.
7. Право довірчої власності як новий та особливий вид права власності.
8. Право користування як додатковий титул майна суб'єкта господарювання.
9. Порядок розпорядження майном господарських організацій.
10. Правові форми реалізації права власності на засоби виробництва щодо різних форм власності.
11. Природні ресурси як особливі види майна, які можуть використовуватись в сфері господарювання.
12. Сфери використання об'єктів прав інтелектуальної власності у сфері господарювання.
13. Правомочності власника корпоративних прав.
14. Правовий режим державних корпоративних прав.

Тема № 5. Правове становище підприємств

План практичного заняття

1. Поняття підприємства як організаційної форми господарювання.
2. Види та організаційні форми підприємств.
3. Особливості правового становища окремих видів підприємств.
 - 3.1. Державні підприємства.
 - 3.2. Комунальні підприємства.
 - 3.3. Підприємства колективної власності.
 - 3.4. Приватні підприємства.
 - 3.5. Орендне підприємство.
 - 3.6. Підприємство з іноземними інвестиціями та іноземне підприємство.

Завдання на роздуми

Завдання 1. Розкрити структуру статуту державного унітарного комерційного підприємства та визначити особливості його змісту.

Завдання 2. Підготувати пакет документів, необхідних для створення комунального унітарного комерційного підприємства.

Завдання 3. Підготувати необхідні документи для створення приватного підприємства.

Завдання 4. Розробити структуру статуту підприємства, заснованого на власності об'єднання громадян.

Завдання 5. Розробити структуру статуту підприємства, заснованого на власності релігійної організації.

Завдання 6. Підготувати пакет документів, необхідних для створення виробничого кооперативу.

Завдання 7. Розкрити умови створення фермерського господарства. Підготувати необхідні документи для його державної реєстрації.

Завдання 8. Скласти схему дій по створенню підприємства з іноземною інвестицією.

Завдання 9. Викласти текст положення про філію підприємства.

Ситуаційні задачі

Задача 1. У місті Я. діяли два комунальних унітарних підприємства: одне комерційне та інше некомерційне, які займалися діяльністю щодо утримання доріг та прилеглих до них територій. З метою вивільнення земельної ділянки, на якій розташовувалося комерційне підприємство та погашення боргів некомерційного, міським головою було прийнято рішення ліквідувати обидва підприємства і на базі їх майна створити нове унітарне комерційне підприємство, яке б стало правонаступником лише комунального комерційного підприємства. Підготовку необхідних документів для ліквідації діючих підприємств та утворення нового, було доручено директору комерційного комунального підприємства, який повинен був очолити нове підприємство. Директор некомерційного комунального підприємства звернув увагу міського голови, на те, що вирішення таких питань не належить до його компетенції, і у разі ліквідації некомерційного унітарного підприємства його борги не вважаються погашеними, а повинні перейти до новоствореного підприємства. Дайте правовий аналіз ситуації.

Задача 2. Міністерство промисловості видало наказ про утворення державного комерційного підприємства. За умовами наказу підприємству на

праві господарського відання передавалося майно необхідне для здійснення господарської діяльності. Розмір частки держави у статутному капіталі не визначався. Державне підприємство уклало договір поставки із акціонерним товариством, однак умови договору першим не були виконані. Акціонерне товариство пред'явило позов до держави в особі казначейства, в якому вимагало відшкодувати завдані йому невиконанням договору збитки. Представник казначейства заперечив позов на тій підставі, що комерційні державні підприємства не фінансуються з державного бюджету, вони є самостійними суб'єктами господарювання щодо яких у держави існують лише корпоративні права. З цих міркувань держава не може нести відповідальності за зобов'язаннями свого комерційного підприємства, а воно повинно відповідати у межах належних йому грошових коштів. Вирішіть спір.

Задача 3. Приватне підприємство “Лоза” отримало кредит по лінії ЄБРР під заставу нерухомого майна, що належить ВАТ “Прогрес”. Оскільки кредит не повернуто, банк звернув стягнення на заставлене майно. ВАТ “Прогрес” пред'явило позов до ПП “Лоза” і його засновника - Лозинського В.М. про відшкодування шкоди. Лозинський В.М. вважає, що відповідати не повинен, оскільки безпосереднє управління підприємством здійснював директор – Божко І.Я. Що таке приватне підприємство? Чи обґрунтовані вимоги ВАТ “Прогрес” і заперечення Лозинського В.М.? Складіть письмові пояснення на позовну заяву від імені Лозинського В.М.

Задача 4. Приватне підприємство “Номер” 12 січня уклало договір оренди офісного приміщення за адресою м.Львів, вул.І.Франка, 61. У квітні цього ж року в орган державної реєстрації було подано зміни до установчих документів, пов'язаних із зміною місцезнаходження. Орган державної реєстрації у реєстрації змін відмовив у зв'язку з тим, що вони подані з порушенням встановленого 7-денного строку з дня зміни місцезнаходження. Одночасно орган державної реєстрації звернувся з позовом про примусове припинення приватного підприємства “Номер”. Чи правомірні дії органу державної реєстрації?

Задача 5. Громадяни В., Я. та А. вирішили створити кооператив “Джерело”. Однак, в Золочівській державній адміністрації, куди вони звернулись, їм було відмовлено в реєстрації статуту, оскільки підприємство з такою назвою вже діяло на території Золочівського району. Окрім того, сільськогосподарський кооператив може діяти лише як обслуговуючий, не вважається суб'єктом підприємницької діяльності, і тому повинен реєструватися в органах юстиції. Дайте правовий аналіз ситуації.

Задача 6. Громадська організація «Просвіта», яка створена з метою підняття культурного та освітнього рівня своїх членів, виступила єдиним засновником господарського товариства, в статуті якого було передбачено, що воно є підприємством об'єднання громадян. Бажаючи бути власником майна,

яке буде набувати підприємство внаслідок своєї господарської діяльності, громадська організація передала належне їй майно утвореному підприємству на праві господарського відання, а за собою залишила право власності на це майно та на надходження підприємства після його державної реєстрації. Предметом діяльності утвореного підприємства громадська організація обрала надання страхових і туристичних послуг. Охарактеризуйте законність дій громадської організації.

Задача 7. Правління підприємства споживчої кооперації прийняло рішення про утворення трьох філій у різних регіонах. З метою організації діяльності філій були розроблені їх установчі документи, якими філії наділялися виключно повноваженнями щодо укладення господарських договорів від імені підприємства з іншими суб'єктами господарювання. Для здійснення цього виду діяльності філіям виділялося на самостійний баланс відповідне майно і відкривалися рахунки у банківських установах. В установчих документах філій було також передбачено положення про те, що вони не несуть відповідальності за зобов'язаннями підприємства споживчої кооперації, яке їх утворило, а підприємство не несе відповідальності за їх зобов'язаннями. На Голову правління підприємства споживчої кооперації було покладено обов'язок здійснити легалізацію утворених філій. Дайте правову оцінку рішенню правління підприємства споживчої кооперації. Як називається установчий документ філії? З якою метою створюється філія? Чим філія відрізняється від представництва?

Теми наукових повідомлень:

1. Критерії розмежування господарської (комерційної) від негосподарської (некомерційної) діяльності.
2. Порівняння правового статусу господарських та негосподарських організацій.
3. Організаційно-правові форми (види) негосподарських організацій.
4. Поняття та зміст організаційно-господарських відносин.
5. Кабінет міністрів України як суб'єкт організаційно-господарських повноважень.
6. Правова основа діяльності господарських міністерств (відомств).
7. Правовий статус державних господарських об'єднань.
8. Види промислово-фінансових груп в Україні.
9. Поняття банківської та фінансової холдингової групи.
10. Правовий статус державних холдингових компаній.
11. Транснаціональні корпорації: переваги та проблеми глобалізації політичних та економічних процесів.

Тема № 6. Господарські товариства як суб'єкти господарського права

План практичного заняття

1. Поняття та ознаки господарських товариств.
2. Види господарських товариств.
3. Особливості правового становища господарських товариств:
 - 3.1. Повне товариство.
 - 3.2. Командитне товариство.
 - 3.3. Товариство з обмеженою відповідальністю.
 - 3.4. Товариство з додатковою відповідальністю.
 - 3.5. Акціонерне товариство.

Завдання на роздуми

Завдання 1. Визначіть правовий статус засновників, учасників і акціонерів. Вказати відмінність між ними.

Завдання 2. Розкрийте процедуру створення товариства з обмеженою відповідальністю, вказавши необхідні документи.

Завдання 3. Встановіть склад учасників командитного товариства та вкажіть відмінності між ними.

Завдання 4. Охарактеризуйте особливості створення та діяльності довірчого товариства.

Ситуаційні завдання

Задача 1. До складу товариства з додатковою відповідальністю «Основа» увійшло три учасники: Іванчук з часткою у розмірі 10%, Петренко з часткою у розмірі 35% та Хоменко з часткою у розмірі 55%. Вважаючи, що в законі чітко не встановлено розмір статутного капіталу, засновники сформували його у розмірі 50 000 грн., з яких 75% внесено на момент скликання перших загальних зборів учасників. Решта планувалося внести по мірі надходження коштів на рахунок товариства. У процесі господарської діяльності товариство уклало кредитний договір на загальну суму 300 000 грн., яку не вдалося повернути після закінчення дії договору. Враховуючи те, що Іванчук, Петренко та Хоменко є учасниками товариства з додатковою відповідальністю, банк пред'явив вимогу про сплату кредиту в повному обсязі до усіх учасників одночасно пропорційно до розміру їх часток.

Учасники товариства заперечили вимогу банку, покликаючись на те, що: 1) необхідно у перешу чергу звертатися з вимогою про сплату боргу до товариства, а не до них; 2) згідно із законом всі учасники несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства в однаковому розмірі, тобто порівну; 3) оскільки частки ними не були сплачені повністю, товариство має нести відповідальність у межах внесених вкладів.

Проаналізуйте фабулу на предмет дотримання порядку створення товариства, вимог банку та заперечень учасників. Розрахуйте в якому розмірі повинні нести відповідальність учасники товариства.

Задача 2. У зв'язку із важким матеріальним становищем, Іванчук вирішив продати належну йому 17% частку в статутному капіталі ТзОВ "Хмара". Про це він повідомив збори учасників, і запропонував учасникам у 10-денний строк придбати частку за 40 000 гривень. Учасники вважаючи, що ця сума не відповідає справжній вартості частки, відмовилися від її придбання. Через деякий час Іванчук продав частку Петренку за 30 000 гривень.

Коли ж Петренко з'явився у товариство, його не допустили, оскільки: 1) Петренко є єдиним учасником іншого господарського товариства; 2) договір про відступлення частки не посвідчений нотаріально; 3) Іванчук порушив права учасників на переважне придбання частки. Петренка також повідомили, що він учасником товариства не стане, оскільки на загальних зборах було прийнято рішення відмовити йому у вступі до товариства. Проаналізуйте аргументи учасників товариства. З якого моменту Петренко вважається учасником товариства?

Задача 3. Хоменко, який на зборах учасників голосував проти прийняття рішення про зменшення статутного капіталу, заявив, що він виходить із товариства. Через місяць він подав заяву про вихід на ім'я голови товариства. Збори учасників розглянули його заяву і вирішили задоволити її, вважаючи Хоменка таким, що вийшов з товариства. У зв'язку зі зміною складу учасників було затверджено зміни до установчих документів. Коли ж ці зміни були подані для державної реєстрації, державний реєстратор відмовив, посилаючись на те, що заява про вихід не посвідчена нотаріально. Голова товариства звернувся до Хоменка, що б той подав заяву у належній формі (нотаріальній), але Хоменко відмовився це зробити, оскільки йому ще не виплачено вартість його частки.

З якого моменту учасник вважається таким, що вийшов з товариства: з моменту подання заяви, з моменту прийняття рішення зборами учасників, з моменту виділення частки, з моменту державної реєстрації змін до установчих документів, чи з іншого моменту? Як бути у наведеній ситуації? Чи може Хоменко відкликати заяву про вихід?

Задача 4. Шевців звернувся з позовом до ТзОВ „Проект” про виплату йому вартості його частки у статутному капіталі у зв'язку із виходом з товариства. Під час розгляду справи місцевим господарським судом, Шевців заявив клопотання про призначення економічної експертизи на предмет встановлення ринкової вартості будівлі, яка належала товариству. За висновком експерта ринкова вартість будівлі складає 2 млн. грн. Оскільки частка Шевціва у статутному капіталі ТзОВ „Проект” становила 10 відсотків, місцевий господарський суд зобов'язав товариство виплатити Шевціву 200 тисяч грн. Не погоджуючись із прийнятим рішенням, ТзОВ „Проект” подало

апеляційну скаргу, в якій просило скасувати рішення місцевого господарського суду і постановити нове рішення на основі даних балансу товариства, а не висновків проведеної експертизи. На які виплати може претендувати учасник товариства з обмеженою відповідальністю у разі виходу з нього? Як здійснюється визначення розміру цих виплат?

Вирішіть спір.

Задача 5. Спільне підприємство “Система” пред’явило позов до командитного товариства “Консалтингової групи “Кучеренко, Дмитрук і партнери” про стягнення збитків у розмірі 400 000 гривень, завданих внаслідок неналежного обслуговування. Позов задоволено повністю, але у товариства відсутнє майно, достатнє для сплати боргу. З метою запобігання розголошенню цієї інформації та збереження репутації було вирішено змінити назву товариства на “Консультаційний центр бізнесу і фінансів”. Частки Кучеренка і Дмитрука рівні, а частки п’яти вкладників дорівнюють максимально допустимому за законом розміру. Який розмір часток Кучеренка і Дмитрука? В чому полягають особливості відповідальності командитного товариства та його учасників? Чи може це товариство змінити назву у запропонованому варіанті?

Задача 6. Під час ліквідації повного товариства «Бурило та Осташ» виявилось, що його активів не вистачає для розрахунку з усіма кредиторами. Загальна сума боргу становить 50 000 гривень. Осташ відмовляється сплатити половину боргу оскільки: 1) він не здійснював безпосередню діяльність товариства; 2) його частка в статутному капіталі складає лише 2 %. Чи обґрунтовані пояснення Осташа?

В чому особливості відповідальності повного товариства? Який порядок притягнення до відповідальності засновників товариства?

Тема № 7. Правове становище некомерційних суб’єктів господарського права

План практичного заняття

1. Поняття, ознаки та види некомерційних суб’єктів господарювання.
2. Суб’єкти господарського права, які здійснюють керівництво господарською діяльністю (господарські міністерства та відомства).
3. Господарські об’єднання (об’єднання підприємств) як організації, що здійснюють управління господарською діяльністю: їх вид та статус.
4. Правовий статус холдингових компаній та промислово-фінансових груп.
5. Благодійні та інші неприбуткові організації у сфері господарювання.

Практичні завдання:

1. Підприємство "Шанс" перерахувало кошти на розвиток фізкультури та спорту Всеукраїнському фізкультурно-спортивному товариству "Динамо". Чи є це благодійним внеском, а перерахунок коштів благодійництвом? Чи можна вважати Всеукраїнське фізкультурно-спортивне товариство "Динамо" благодійною організацією? Якщо ні, то якою?

2. Розглядаючи справу про скасування державної реєстрації промислово-фінансової групи «К.», визначаючи правові засади її утворення та правовий статус застосував: Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» і відповідні положення ГК України. Чи є промислово-фінансова група суб'єктом підприємницької діяльності? Чи вірно застосував господарський суд вказану нормативно-правову базу?

3. Головні підприємство і учасник ПФГ уклали Генеральний установа договір про подальшу діяльність, згідно з яким кожен із його учасників втрачає статус юридичної особи, атако ж незалежність у здійсненні господарської діяльності. Окрім цього, вказаний договір упорядковував питання щодо назви ПФГ, кінцевої продукції, терміну дії договору. В договорі було зазначено, що він набуває чинності з моменту досягнення сторонами згоди по всіх істотних умовах. Чи правомірне укладення такого договору? Які види договірних відносин можуть виникати між Головним підприємством та його учасниками?

Теми наукових повідомлень:

1. Критерії розмежування господарської (комерційної) від негосподарської (некомерційної) діяльності.
2. Порівняння правового статусу господарських та негосподарських організацій.
3. Організаційно-правові форми (види) негосподарських організацій.
4. Поняття та зміст організаційно-господарських відносин.
5. Кабінет міністрів України як суб'єкт організаційно-господарських повноважень.
6. Правова основа діяльності господарських міністерств (відомств).
7. Правовий статус державних господарських об'єднань.
8. Види промислово-фінансових груп в Україні.
9. Поняття банківської та фінансової холдингової групи.
10. Правовий статус державних холдингових компаній.
11. Транснаціональні корпорації: переваги та проблеми глобалізації політичних та економічних процесів.

Тема №8. Громадянин як суб'єкт господарювання. Особливості статусу інших суб'єктів господарювання

План практичного заняття

1. Громадянин як суб'єкт господарювання.
2. Особисте селянське господарство.
3. Кредитні спілки у сфері господарювання.
4. Правове становище відокремлених підрозділів (структурних одиниць) господарських організацій

Ситуаційні завдання

Задача 1. Подружжя, зареєстровані як фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, обидва займалися підприємницькою діяльністю. Чоловік займався торговельною діяльністю, а дружина – діяльністю із надання побутових послуг. Через деякий час вони вирішили розлучитися. Оскільки угоди щодо умов поділу спільного майна досягнуто не було, чоловік подав позов із вимогою про проведення такого поділу в судовому порядку. Вирішення яких питань віднесене законодавством до компетенції господарських судів? У якому суді буде вирішуватися питання щодо поділу спільного майна подружжя? Чи має значення для вирішення цього питання наявність у обох із подружжя статусу суб'єктів підприємницької діяльності? У якому суді розглядався б позов одного з подружжя щодо поділу спільного майна, об'єднаний із вимогою про примусове стягнення з іншого з подружжя заборгованості за господарською угодою, укладеною між ними?

Задача 2. Отримавши відповідну освіту, зареєструвавшись як суб'єкт підприємницької діяльності і придбавши ліцензію, громадянин почав надавати послуги лікувального масажу. З огляду на те, що він не мав необхідного приміщення, він надавав послуги вдома у замовника. Кошти, отримані як плату за надання відповідних послуг, він відображав у книзі обліку. Фіскальний орган під час перевірки підприємця оштрафував його за проведення розрахунків із споживачами без застосування реєстратора розрахункових операцій (каси). Підприємець звернувся до суду. Яка відповідальність передбачена за не проведення розрахункових операцій через реєстратори розрахункових операцій? Розрахункові операції за якими послугами дозволено проводити без застосування реєстраторів розрахункових операцій? Чи належить надання медичних послуг до такої діяльності? Яке рішення має прийняти суд?

Задача 3. Фізична особа, зареєструвавшись як суб'єкт підприємницької діяльності, почала займатися наданням різноманітних послуг населенню. Оплата за послуги здійснювалася за готівкові кошти. Під час чергової перевірки працівники фіскальної служби попередили громадянина, що він повинен відкрити поточний рахунок у банку, куди здавати всі отримані готівкові кошти. Підприємець звернувся за консультацією до Мінекономрозвитку. Якими актами законодавства регламентується порядок відкриття рахунків фізичними особами – суб'єктами підприємницької

діяльності? Чи передбачено законодавством обов'язкове відкриття рахунків фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності? Яку відповідь отримає громадянин? Чи мають право співробітники представництва Мінекономрозвитку давати подібні консультації?

Задача 5. Четверо громадян України віком від 16 до 25 років вирішили створити підприємницьку організацію для спільного здійснення за безпосередньої трудової участі кожного з них ремонтно-будівельних робіт у приватному житловому фонді. Один із цих громадян пообіцяв внести 100 грн., інший – надати свою невеличку майстерню площею 10 кв. м для облаштування офісу; решта – не могла запропонувати нічого, крім своєї праці. Відтак постало питання про вибір організаційно-правової форми підприємницької організації, яка відповідала б таким ознакам:

- відсутність законодавчих вимог до мінімального розміру статутного фонду;
- участь усіх учасників організації у веденні справ останньої, але за наявності виконавчого органу (директора), який міг би контролюватися обраними учасниками ревізором;
- демократичний принцип вирішення основних питань діяльності організації за принципом: кожний учасник має лише один голос незалежно від його майнової участі в організації;
- розподіл чистого прибутку організації насамперед залежно від трудової участі, а потім – майнової;
- обмежений характер майнової відповідальності учасників організації у разі недостатності (відсутності) в останньої необхідного для покриття заборгованості майна (коштів).

Яку організаційно-правову форму підприємницької організації Ви можете порекомендувати? Обґрунтуйте свої рекомендації.

Задача 6. Члени виробничого кооперативу на загальних зборах прийняли рішення про заснування дочірнього підприємства у формі публічного акціонерного товариства. Чи можливо це здійснити? Аргументуйте свою відповідь.

Задача 7. Виробничий кооператив «Економіст», ставши разом з двома фізичними особами співзасновником товариства з обмеженою відповідальністю «Бюджет», зобов'язався внести до статутного капіталу товариства 18 тис. грн. До реєстрації товариства кооператив вніс 8 тис. грн., однак решта вкладу у встановлений строк кооперативом не була внесена. У який строк кооператив повинен був внести свій вклад повністю? Які санкції, ким і в якому порядку можуть бути застосовані до кооперативу за прострочення повної оплати свого вкладу? Чи може кооператив бути притягнутий до додаткової майнової відповідальності за борги товариства з обмеженою відповідальністю?

Задача 8. Брати Іванови вирішили створити споживчій кооператив, який би займався видавничою діяльністю. Вони зібрали всі необхідні документи та подали їх державному реєстратору для реєстрації свого підприємства. Які ознаки споживчого кооперативу? Чи можуть брати Іванови створити своє підприємство в такій організаційноправовій формі? Які документи зібрали брати Іванови для державної реєстрації споживчого кооперативу? Якими повинні бути дії державного реєстратора?

Задача 9. Асоціація рекламних фірм уклала договір на організацію та проведення рекламної кампанії великого підприємства. Порушивши ряд умов договору, асоціація завдала рекламодавцеві значних збитків. Підприємство звернулося до господарського суду з позовом до асоціації, вимагаючи відшкодування суми збитків. Заперечуючи проти позову, юрист асоціації заявив, що причиною порушень умов договору став вихід із асоціації групи рекламних фірм, яким передбачалося доручити виконання договору, тому до них і слід пред'являти позов. Чи могла асоціація укладати від свого імені договір на проведення рекламної кампанії? Хто несе відповідальність за зобов'язаннями об'єднання підприємств? Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача 10. До господарського суду звернулася Холдингова компанія «Укржилтрест» з позовною заявою про врегулювання розбіжностей, які виникли при зміні договору про компенсаційні виплати на утримання житлового фонду між Житловим управлінням «Лівобережний» та ПАТ «Укржилтрест». Матеріалами справи було встановлено, що управління «Лівобережний» є відособленим підрозділом ХК «Укржилтрест», діє на підставі Положення, відповідно до якого має право укладати від свого імені договори, та має власний поточний рахунок, ідентифікаційний код та круглу печатку. Господарський суд, керуючись ч. 1 ст. 207 Господарського кодексу України, визнав договір між Житловим управлінням «Лівобережний» та ПАТ «Укржилтрест» недійсним, мотивуючи своє рішення тим, що договір мав укладатися Житловим управлінням від імені ХК «Укржилтрест», а не від власного імені. Дайте правову оцінку рішенням суду. Відповідь мотивуйте.

Тема № 9. Господарські зобов'язання

План практичного заняття

1. У чому полягає відмінність публічних зобов'язань суб'єктів господарювання за ГК України від публічних договорів за ЦК України?
2. У чому полягають особливості виконання грошових зобов'язань?
3. У чому полягають підстави припинення господарських зобов'язань?
4. У чому полягає правове значення виконання господарських зобов'язань?

5. Обґрунтуйте можливість відмови від виконання господарських зобов'язань.

6. Перелічіть і поясніть способи забезпечення виконання зобов'язань.

7. Розкрийте зміст державних гарантій забезпечення виконання зобов'язань.

8. Який зміст має поняття «господарське зобов'язання»?

9. Як класифікуються господарські зобов'язання?

Практичні завдання:

Задача 1. Торговельна компанія «Оптимум» поставляла продукти харчування оптовими партіями у віддалені від центру регіони. Неодмінною умовою договорів, що уклалися компанією, була умова про обов'язкову стовідсоткову передоплату партії товарів, що купується. При укладенні договору з фірмою «Максимум» компанія «Оптимум» погодилася, як виняток, на подальшу оплату поставлених товарів, але з обов'язковим наданням банківської гарантії. Таку гарантію на повну вартість товарів, передбачену договором, надав акціонерний комерційний банк «ВВЦ». Поставлені компанією «Оптимум» товари не були оплачені фірмою «Максимум». Претензія, направлена банку «ВВЦ», була останнім відхилена. Компанія «Оптимум» пред'явила до АКБ «ВВЦ» позов про стягнення з нього суми по банківській гарантії. Заперечуючи проти пред'явлених вимог, АКБ «ВВЦ» у відзиві на позов звернув увагу суду на те, що компанія «Оптимум» як бенефіціар повинна була надати банку-гаранту письмові докази відвантаження товару і прийняття його принципалом., фірмою «Максимум», зокрема, їй повинні були бути передані транспортно-перевізні квитанції і накладні, а також товарні накладні з відміткою фірми «Максимум». Про це прямо сказано в тексті гарантії. Позивач, компанія «Оптимум», не надала транспортні накладні, а тому банк вважає, що він має право відмовитися від оплати по банківській гарантії. У судовому засіданні представник позивача, спростовуючи позицію банку, стверджував, що компанія «Оптимум» не в змозі представити транспортні накладні, оскільки не була вантажовідправником, але решта документів, включаючи товарні накладні з відміткою фірми «Максимум» про прийняття товару, свідчать про те, що товар був поставлений і отриманий фірмою «Максимум» - принципалом. А тому позов винен бути задоволений. Яке рішення за позовом компанії «Оптимум» до АКБ «ВВЦ» повинно бути прийняте судом? Обґрунтуйте? Складіть проект судового рішення по даному спору.

Задача 2. Згідно договору купівлі-продажу, укладеного між ТОВ «З.» та підприємством «Ц.», ТОВ «З.» мало передати підприємству 1000 одиниць товару (холодильників). Умовою договору була попередня оплата придбаного товару і передача його на склад продавця. Отримавши гроші на свій рахунок 20 квітня 2009 р., продавець повідомив покупця, що товар знаходиться на складі, де його можна отримати щоденно з 9 до 19 години. З'явившись за

товаром 25 квітня 2009 р., покупець дізнався, що на складі була пожежа, в результаті якої частина холодильників згоріла, а частина була пошкоджена. Продавець відмовився замінити товар, вважаючи виконаними свої зобов'язання. Яке рішення має прийняти суд? Чи зміниться рішення, якщо покупець звернувся б за товаром в день, коли йому було повідомлено про передачу товару на склад для розвантаження?

Задача 3. Між виробничим комбінатом, постачальником, і корпорацією «Д.», покупцем, був укладений договір на поставку великої партії товару. Договором передбачалася стовідсоткова попередня оплата всієї партії за узгодженою сторонами ціною. Договір надавав покупцеві право застосувати змішану форму оплати: не менше 50% договірної ціни повинно було сплачено грошовими засобами, решту частини - векселями різних організацій. Покупець перерахував постачальникові суму, рівну 60% договірної ціни, і передав 15 простих векселів одного із емітентів, номінальна вартість яких склала 40% договірної ціни. Векселі були передані постачальникові по акту здачі-приймки. Таким чином, покупець провів попередню оплату товару в повному обсязі. Проте постачальник товар не поставив, отримані від покупця грошові кошти і векселя не повернув. Корпорація «Д.» пред'явила до виробничого комбінату позов про стягнення: 1) заборгованості, розмір якої був визначений як сума перерахованих комбінату грошових коштів і номінальної вартості переданих векселів; 2) пені за прострочення постачання продукції; 3) відсотки за користування чужими грошовими коштами на підставі ст.232 ГК України. Чи підлягає позов корпорації «Д.» задоволенню? Чи має право організація передавати в оплату товару векселя? Чи має значення, хто є векселедавцем: сам платник, інша організація, банк? Яким чином оформляється передача векселя в оплату товару?

Задача 4. Громадянин України К. виявив ініціативу щодо оренди цілісного майнового комплексу державного підприємства «М.», а коли йому було відмовлено, він звернувся до суду за захистом своїх, як він вважає, порушених прав. Яке рішення має прийняти суд? 197 Хто за чинним законодавством може бути орендарем державного чи комунального майна?

Задача 5. Приватне підприємство «П.», маючи оригінальний примірник господарського договору про поставку певної продукції із своїм контрагентом «В.», внесло в нього зміни щодо ціни на продукцію мотивуючи це високим рівнем інфляції. Підприємство «В.» відмовилось від здійснення поставки за зазначеною ціною і звернулось в господарський суд із позовною заявою про спонукання Підприємства «П.» до виконання умов поставки. Яке рішення має винести суд? Чи встановлено законодавством порядок внесення змін та доповнень до господарських договорів? Якщо так, то розкрийте порядок зміни умов господарського договору, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

Задача 6. Між лізингодавцем та лізингоодержувачем було укладено договір фінансового лізингу. Згідно із договором, лізингоодержувачу 4 березня було передано об'єкт лізингу. 25 грудня лізингоодержувач звернувся до лізингодавця з пропозицією викупити об'єкт лізингу. Лізингодавець відмовив лізингоодержувачу. Які нормативно-правові акти регламентують відносини фінансового лізингу? На який строк укладається договір фінансового лізингу? Чи має право лізингоодержувач на викуп об'єкту лізингу?

Тема 10. Загальні положення про господарські договори

План практичного заняття

1. Зміст договору. Вільне волевиявлення. Примірні договори. Типові договори.
2. Істотні, звичайні, випадкові умови господарського договору.
3. Особливості укладання попередніх договорів.
4. Особливості укладання господарських договорів за державним замовленням. Державний контракт.
5. Особливості укладання господарських договорів на основі вільного волевиявлення сторін, примірних і типових договорів.
6. Особливості укладання господарських договорів на біржах, ярмарках та публічних торгах.
7. Укладання організаційно-господарських договорів.
8. Укладання господарських договорів за рішенням суду.
9. Скласти договір про поставку давальницької сировини.

Завдання 1.

Складіть схему:

Господарський договір (ознаки, види, функції, зміст, форма).

Способи укладення господарських договорів, їх зміст.

Основні засади зміни та припинення господарських договорів.

Способи забезпечення належного виконання господарських договорів, їх зміст.

Складіть проект (відповідно до фабули запропонованої викладачем):

Попередній договір про укладення договору купівлі-продажу і отримання завдатку.

Договір про заставу.

Договір купівлі-продажу.

Договір купівлі-продажу земельної ділянки.

Договір купівлі-продажу майна, що знаходиться в спільній частковій власності.

Договір купівлі-продажу державного майна.

Договір купівлі-продажу цілісного майнового комплексу.

Договір поставки.

Договір поставки сільськогосподарської продукції до державних ресурсів відповідно до договору фінансового лізингу.

Договір міни.

Договір контрактації.

Договір про постачання електричної енергії.

Договір про постачання теплової енергії у вигляді гарячої води.

Договір оренди індивідуально визначеного (нерухомого або іншого) майна.

Договір оренди землі.

Договір оренди майна з правом викупу.

Договір фінансового лізингу.

Договір поставки сільськогосподарської продукції до державних ресурсів відповідно до договору фінансового лізингу.

Договір підряду в капітальному будівництві.

Договір про перевезення вантажів автомобільним транспортом у місцевому та міжміському сполученні.

Договір транспортного експедирування.

Практичні завдання:

1. Торговельна компанія «Оптимум» поставляла продукти харчування оптовими партіями у віддалені від центру регіони. Неодмінною умовою договорів, що уклалися компанією, була умова про обов'язкову стовідсоткову передоплату партії товарів, що купується. При укладенні договору з фірмою «Максимум» компанія «Оптимум» погодилася, як виняток, на подальшу оплату поставлених товарів, але з обов'язковим наданням банківської гарантії. Таку гарантію на повну вартість товарів, передбачену договором, надав акціонерний комерційний банк «ВВЦ». Поставлені компанією «Оптимум» товари не були оплачені фірмою «Максимум». Претензія, направлена банку «ВВЦ», була останнім відхилена. Компанія «Оптимум» пред'явила до АКБ «ВВЦ» позов про стягнення з нього суми по банківській гарантії. Заперечуючи проти пред'явлених вимог, АКБ «ВВЦ» у відзиві на позов звернув увагу суду на те, що компанія «Оптимум» як бенефіціар повинна була надати банку-гаранту письмові докази відвантаження товару і прийняття його принципалом., фірмою «Максимум», зокрема, їй повинні були бути передані транспортно-перевізні квитанції і накладні, а також товарні накладні з відміткою фірми «Максимум». Про це прямо сказано в тексті гарантії. Позивач, компанія «Оптимум», не надала транспортні накладні, а тому банк вважає, що він має право відмовитися від оплати по банківській гарантії. У судовому засіданні представник позивача, спростовуючи позицію банку, стверджував, що компанія «Оптимум» не в змозі представити транспортні накладні, оскільки не була вантажовідправником, але решта документів, включаючи товарні накладні з 196 відміткою фірми «Максимум» про прийняття товару, свідчать про те, що

товар був поставлений і отриманий фірмою «Максимум» - принципалом. А тому позов винен бути задоволений. Яке рішення за позовом компанії «Оптимум» до АКБ «ВВЦ» повинно бути прийняте судом? Обґрунтуйте? Складіть проект судового рішення по даному спору.

2. Згідно договору купівлі-продажу, укладеного між ТОВ «З.» та підприємством «Ц.», ТОВ «З.» мало передати підприємству 1000 одиниць товару (холодильників). Умовою договору була попередня оплата придбаного товару і передача його на склад продавця. Отримавши гроші на свій рахунок 20 квітня 2009 р., продавець повідомив покупця, що товар знаходиться на складі, де його можна отримати щоденно з 9 до 19 години. З'явившись за товаром 25 квітня 2009 р., покупець дізнався, що на складі була пожежа, в результаті якої частина холодильників згоріла, а частина була пошкоджена. Продавець відмовився замінити товар, вважаючи виконаними свої зобов'язання. Яке рішення має прийняти суд? Чи зміниться рішення, якщо покупець звернувся б за товаром в день, коли йому було повідомлено про передачу товару на склад для розвантаження?

3. Між виробничим комбінатом, постачальником, і корпорацією «Д.», покупцем, був укладений договір на поставку великої партії товару. Договором передбачалася стовідсоткова попередня оплата всієї партії за узгодженою сторонами ціною. Договір надавав покупцеві право застосувати змішану форму оплати: не менше 50% договірної ціни повинно було сплачено грошовими засобами, решту частини - векселями різних організацій. Покупець перерахував постачальникові суму, рівну 60% договірної ціни, і передав 15 простих векселів одного із емітентів, номінальна вартість яких склала 40% договірної ціни. Векселі були передані постачальникові по акту здачі-приймки. Таким чином, покупець провів попередню оплату товару в повному обсязі. Проте постачальник товар не поставив, отримані від покупця грошові кошти і векселя не повернув. Корпорація «Д.» пред'явила до виробничого комбінату позов про стягнення: 1) заборгованості, розмір якої був визначений як сума перерахованих комбінату грошових коштів і номінальної вартості переданих векселів; 2) пені за прострочення постачання продукції; 3) відсотки за користування чужими грошовими коштами на підставі ст.232 ГК України. Чи підлягає позов корпорації «Д.» задоволенню? Чи має право організація передавати в оплату товару векселя? Чи має значення, хто є векселедавцем: сам платник, інша організація, банк? Яким чином оформляється передача векселя в оплату товару?

4. Громадянин України К. виявив ініціативу щодо оренди цілісного майнового комплексу державного підприємства «М.», а коли йому було відмовлено, він звернувся до суду за захистом своїх, як він вважає, порушених прав. Яке рішення має прийняти суд?

Хто за чинним законодавством може бути орендарем державного чи комунального майна?

5. Приватне підприємство «П .», маючи оригінальний примірник господарського договору про поставку певної продукції із своїм контрагентом «В.», внесло в нього зміни щодо ціни на продукцію мотивуючи це високим рівнем інфляції. Підприємство «В.» відмовилось від здійснення поставки за зазначеною ціною і звернулось в господарський суд із позовною заявою про спонукання Підприємства «П.» до виконання умов поставки. Яке рішення має винести суд? Чи встановлено законодавством порядок внесення змін та доповнень до господарських договорів? Якщо так, то розкрийте порядок зміни умов господарського договору, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

6. Між лізингодавцем та лізингоодержувачем було укладено договір фінансового лізингу. Згідно із договором, лізингоодержувачу 4 березня було передано об'єкт лізингу. 25 грудня лізингоодержувач звернувся до лізингодавця з пропозицією викупити об'єкт лізингу. Лізингодавець відмовив лізингоодержувачу. Які нормативно-правові акти регламентують відносини фінансового лізингу? На який строк укладається договір фінансового лізингу? Чи має право лізингоодержувач на викуп об'єкту лізингу?

Теми наукових повідомлень:

1. Поняття та зміст господарського зобов'язання.
2. Основні та похідні види господарських зобов'язань суб'єктів господарювання.
3. Забезпечення виконання господарських зобов'язань як додаткова гарантія належного їх виконання.
4. Порівняльно-практичний аналіз терміну «господарський договір».
5. Ознаки господарського договору, що дозволяють відокремити його від інших видів договорів.
6. Функції господарського договору.
7. Класифікація господарських договорів.
8. Способи укладення господарських договорів.
9. Наслідки визнання господарського договору недійсним.
10. Правова природа примірного договору.
11. Правова природа типового договору.
12. Правова природа договору приєднання.
13. Особливості укладання попередніх договорів та господарських договорів за державним замовленням.
14. Поняття істотних і додаткових умов господарського договору.
15. Форми господарських договорів.
16. Правова природа договорів на реалізацію майна.
17. Правова природа договори на користування чужим майном.
18. Правова природа підрядних договорів.

Тема № 11. Правові основи захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції

План практичного заняття

1. Визначте поняття та типи конкуренції.
2. Дайте визначення поняття «економічна конкуренція», сформульоване у законодавстві.
3. Перечисліть міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані Україною, які регламентують сферу конкурентних відносин у підприємстві.
4. Назвіть типи монополій. Охарактеризуйте кожен тип.
5. Назвіть сфери діяльності суб'єктів природних монополій.
6. У яких випадках становище суб'єкта господарювання може бути визнане монопольним (домінуючим)?
7. Дайте визначення поняття «недобросовісна конкуренція».
8. Окресліть ознаки недобросовісної конкуренції.
9. У яких випадках суб'єкт господарювання не зазнає значної конкуренції?
10. У чому полягає суть правил професійної етики?
11. Розкрийте поняття «зловживання монопольним становищем».
12. Наведіть практичні приклади створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.
13. Які дії визнаються антиконкурентними узгодженими?
14. Опишіть основну мету діяльності Антимонопольного комітету України.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

I. Встановіть відповідність

А. Недобросовісна конкуренція.	1. Врегульована законом діяльність державних органів. Які контролюють процес конкуренції.
Б. Монополізм	2. Змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання.
В. Захист від недобросовісної конкуренції	3. Заборонені законодавством дії. Що посягають на економічну конкуренцію.
Г. Антимонопольний комітет	4. Дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та чесним звичаям у підприємницькій діяльності
Д. Економічна конкуренція.	5. Протизаконні укладання суб'єктами господарювання угод,

	прийняття об'єднаннями рішення у будь-якій формі, погоджена конкурентна поведінка.
Е. Порухення законодавства щодо економічної конкуренції.	6. Державний орган діяльність якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності.
Ж. Антиконтурентні узгоджені дії	7. Досягнення суб'єктом господарювання домінуючого становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища.

II. Знайдіть правильну відповідь.

1. Суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:

- А) частка суб'єкта господарювання на ринку товару перевищує 35%;
- Б) частка суб'єкта господарювання на ринку товару становить менше 35% і він не відчуває значної конкуренції;
- В) частка суб'єкта господарювання на ринку товару перевищує 51%;
- Г) частка суб'єкта господарювання на ринку товару перевищує 30%.

2. Порухеннями анти монополь – конкурентного законодавства є:

- А) зловживання монопольним становищем;
- Б) узгоджені дії;
- В) расова дискримінація;
- Г) демпінг.

3. Узгоджені дії суб'єктів господарювання – монополістів можуть бути дозволені у разі:

- А) наявності згоди Антимонопольного комітету України;
- Б) відсутність порушень ними антимонопольного законодавства протягом 1 року;
- В) оптимізації завдяки цим діям оподаткування.

4. Чи має право держава втручатися в процес ціноутворення?

- А) так;
- Б) ні;
- В) так, якщо підприємство є монополістом.

5. Чи можуть органи державної влади, місцевого самоврядування притягуватися до відповідальності за порушення антимонопольного – конкурентного законодавства?

- А) так;
- Б) ні.

6. За порушення антимонопольно-конкурентного законодавства встановлюються такі види відповідальності:

- А) кримінальна;
- Б) адміністративні;
- В) дисциплінарна;
- Г) господарсько – правова.

7. Найбільший розмір штрафу за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства становить:

- А) 10% виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- Б) 15% виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- В) 20% виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

8. До якого виду господарсько – правових санкцій належить відмова покупця від прийняття і сплати товару неналежного асортименту?

- А) адміністративно – господарських;
- Б) оперативно – господарських;
- В) господарсько – організаційних.

Завдання на роздуми

Завдання 1. Охарактеризуйте законодавче поняття “монопольна діяльність монопольного утворення” та порівняйте його з поняттям “зловживання монопольним становищем”.

Завдання 2. Визначіть перелік дій, які вважаються зловживанням монопольним становищем на ринку товарів (робіт, послуг).

Завдання 3. Розкрийте зміст поняття “природна монополія”.

Завдання 4. З’ясуйте суть поняття “економічна концентрація”.

Завдання 5. Визначіть перелік дій, які вважаються недобросовісною конкуренцією. Порівняйте поняття “недобросовісна конкуренція” та “недобросовісна ділова практика”.

Завдання 6. Назвіть форми цивільно-правової відповідальності за порушення антимонопольного законодавства.

Завдання 7. Визначіть підвідомчість справ про порушення антимонопольного законодавства.

Вирішіть ситуаційні завдання

Задача 1. Розпорядженням Голови територіального відділення Антимонопольного комітету України було проведено примусовий поділ приватного акціонерного товариства “Оріон”, яке займало монопольне становище на ринку з виготовлення прасок. Зі складу підприємства було виділено цех, в якому виготовлялися включателі до прасок і частка внутрішнього обороту якого в загальному обсязі продукції АТ становила 25%. АТ “Оріон” звернулося до Господарського суду. Обґрунтовуючи позов, представники ПАТ “Оріон” звернули увагу на дві обставини: - рішення про

примусовий поділ прийнято з порушенням вимог до його проведення; - діями товариства не було завдано збитків (не ущемлено інтересів) іншим суб'єктам господарювання чи споживачам. Визначіть правомірність дій Голови територіального відділення.

Задача 2. Укладаючи договори на реалізацію лікєро-горілочаних виробів концерн “Волиньспирт” обумовлював обов'язкове придбання у нього мінімальної партії мінеральної води (500 пляшок), яка почала впроваджуватися у виробництво. Необхідність включення до договорів на реалізацію спиртних напоїв даної умови пояснювалася бажанням концерну зайняти своє місце на ринку мінеральних вод. Виявивши зниження попиту на їхню продукцію, інші виробники мінеральної води звернулися до територіального відділення Антимонопольного комітету України з вимогою припинити таку практику з боку концерну “Волиньспирт”. Голова територіального відділення наклав своєю постановою штраф на концерн “Волиньспирт” в розмірі 5% його виручки від вартості реалізованої мінеральної води, вбачаючи ознаки зловживання монопольним становищем. Дайте правовий аналіз ситуації.

Задача 3. Державна акціонерна компанія “Укрєнерго” прийняла рішення про відпуск громадянам-споживачам електроенергії лише за умов обладнання їх квартир електролічильниками. Даним рішенням було встановлено перелік виробників електролічильників, продукцією яких можуть бути обладнані квартири споживачів для кожної області окремо. Працівники однієї з італійських фірм – виробників електролічильників, яка не була включена до відповідного переліку “Укрєнерго”, зауважили, що їх продукція перестала користуватись попитом після прийняття згаданого рішення. Представники структурних підрозділів Державної акціонерної компанії в областях відмовляли італійській фірмі у придбанні її продукції на тій підставі, що вона не включена до переліку “Укрєнерго”. Італійська фірма звернулася із заявою до Антимонопольного комітету України, вбачаючи в діях Державної акціонерної компанії “Укрєнерго” порушення антимонопольного законодавства. Вирішіть справу.

Задача 4. На ринку послуг з проявки кольорової фотоплівки у м. Вінниці діяло 8 юридичних осіб і 2 приватних підприємці. В один і той же день всі вказані суб'єкти господарювання одночасно підняли ціну за надання послуги з проявки кольорової фотоплівки. Причому, в разі придбання фотоплівки споживачами у цих суб'єктів господарювання, її проявка здійснювалася безкоштовно. Під час перевірки господарської діяльності ТзОВ “Спалах”, яке входило до складу юридичних осіб, що надавали послуги з проявки кольорової фотоплівки у м.Вінниці, уповноважені службовці відповідного територіального відділення виявили документ, який було підписано представниками шести суб'єктів господарювання, що надавали згадані послуги. У цьому документі було передбачено домовленість про

збільшення ціни за проявку кольорової фотоплівки та надання даної послуги безкоштовно в разі придбання фотоплівки у зазначених документом 10 суб'єктів господарювання. Представник ТзОВ "Спалах" пояснив, що даний документ не має юридичного значення, оскільки чинне цивільне законодавство України не передбачає такого виду угод, а також він не підписаний усіма суб'єктами господарювання, вказаними у ньому. За результатами перевірки розпорядженням Голови Вінницького територіального відділення Антимонопольного комітету України на всіх 10 суб'єктів господарювання було накладено фінансові стягнення за порушення антимонопольного законодавства. Чи правомірні дії Голови територіального відділення?

Задача 5. Рішенням Антимонопольного комітету України було відмовлено трьом суб'єктам господарювання у наданні дозволу на вчинення узгоджених дій. Не зважаючи на таку відмову, суб'єкти господарювання уклали засновницький договір про утворення господарського об'єднання. Одночасно із поданням документів для державної реєстрації об'єднання, уповноважена особа засновників звернулася до господарського суду з позовом про визнання відмови у наданні згоди на узгоджені дії недейсною. Позов уповноваженої особи засновників господарського об'єднання було задоволено господарським судом. Дізнавшись про вчинення узгоджених дій, Антимонопольний комітет наклав адміністративно-господарський штраф на суб'єктів господарювання, які виступили засновниками господарського об'єднання. Дайте правову оцінку діям Антимонопольного комітету України.

Задача 6. Рекламуючи свою продукцію, суб'єкт господарювання, який діяв на загальнодержавному ринку, здійснював її порівняння із продукцією іншого виробника. У рекламі, зокрема, наголошувалося на невідповідності продукції іншого виробника вимогам національного стандарту України. Інший виробник звернувся із заявою до Голови територіального відділення Антимонопольного комітету України про порушення провадження у справі про захист економічної конкуренції. У процесі розгляду справи було встановлено, що продукція іншого виробника не пройшла обов'язкової сертифікації на її відповідність вимогам стандартів. Окрім того, суб'єкт господарювання, який здійснював порівняння у своїй рекламі, наголосив на тому, що внаслідок його дій не відбулося зниження попиту на товар іншого виробника. Голова територіального відділення своїм розпорядженням застосував санкцію у виді примусового поділу до суб'єкта господарювання, який застосовував порівняння у власній рекламі.

Дайте правову оцінку ситуації.

Тема № 12. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання

План практичного заняття

1. Невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання. Порухення правил здійснення господарської діяльності.
2. Зменшення розміру та звільнення від господарської відповідальності.
3. Прострочення боржника.
4. Прострочення кредитора.
5. Господарські санкції як правовий засіб відповідальності у сфері господарювання.
6. Вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна.
7. Додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо), понесені стороною, яка зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною.
8. Скласти претензію щодо поставки товару неналежної якості.

Складіть схему: Господарсько-правова відповідальність (поняття, ознаки, функції). • Види та форми господарсько-правової відповідальності. •

Тестові завдання для самоконтролю

1. До якого виду господарсько-правових санкцій належить відмова покупця від прийняття й сплати товару неналежного асортименту?
 - а) Горизонтальних.
 - б) Вертикальних.
 - в) Оперативно-господарських.
 - г) Адміністративно-господарських.

2. Неустойка, що стягується понад збитки, називається:
 - а) Заліковою.
 - б) Альтернативною.
 - в) Виключною.
 - г) Штрафною.

3. Які з названих ознак не притаманні господарсько-правовій відповідальності?
 - а) Застосовується у випадку скоєння господарського правопорушення.
 - б) Настає виключно за наявності вини порушника.
 - в) Застосовується у разі настання несприятливих наслідків економічного характеру, незалежно від застосування грошових санкцій або таких, що обмежують правоспроможність суб'єкта господарювання.
 - г) Застосовується у формі певної системи економічних санкцій, передбаченої господарським законодавством і укладеними угодами, локальними нормативно-правовими актами суб'єктів господарювання.

Задача Приватне підприємство «ПП» та акціонерне товариство «АТ» уклали договір про надання послуг. Договір передбачав сплату Замовником у разі несвоєчасної оплати належним чином наданих послуг пені в розмірі 1 %

суми за кожен день прострочення платежу. 5 травня послуги були надані в повному обсязі, що було зафіксовано в Акті виконаних робіт (наданих послуг). Вартість послуг становила 35 000 грн. Замовник, відповідно до умов договору, взяв на себе зобов'язання оплатити послуги не пізніше як через п'ять днів з моменту оформлення Акта виконаних робіт (наданих послуг). 93 1 грудня того ж року Виконавець подав позов до суду про стягнення основного боргу та пені. Спираючись на норми ГКУ та ЦКУ, обчисліть розмір пені, обґрунтуйте свою відповідь, визначте ціну позову, до якого виду господарсько-правових санкцій належить пеня? Чи можна притягнути «АТ» до відповідальності у позасудовому порядку?

Теми наукових повідомлень:

1. Поняття господарсько-правової відповідальності в правових позиціях українських вчених.
2. Господарсько-правової відповідальності та її розмежування від інших форм відповідальності.
3. Вина в господарсько-правовій відповідальності.
4. Співвідношення господарської та економічної відповідальності.
5. Співвідношення понять «господарсько-правова відповідальність» та «господарсько-правові санкції».
6. Функції господарсько-правової відповідальності.
7. Межі застосування господарсько-правової відповідальності.
8. Строки позовної давності за правопорушення у сфері господарювання.
9. Порядок визначення розміру штрафних санкцій.
10. Умови та порядок їх відшкодування збитків.
11. Склад та порядок визначення застосування оперативно-господарських санкцій.
12. Господарсько-організаційні санкції.
13. Порядок накладення господарсько-правових санкцій.
14. Оскарження рішення про накладення господарсько-правових санкцій.

Тема № 13. Правове регулювання банкрутства

План практичного заняття

1. *Що таке неплатоспроможність та банкрутство суб'єктів господарювання?*
2. *Які умови порушення справи про банкрутство?*
3. *Поняття розпорядження майном, мораторію на задоволення вимог кредиторів.*
4. *Що таке санація та порядок її здійснення?*
5. *Що таке ліквідація та порядок її здійснення?*
6. *Що таке мирова угода та порядок її укладення?*

Вирішіть ситуаційні завдання

Задача №1.

Державне авіабудівне підприємство, не маючи можливості (через відсутність необхідних коштів) протягом останнього півріччя розплатитися зі своїми кредиторами, а також у зв'язку з відмовою Міністерства, до відання якого входило це підприємство, надати останньому фінансову допомогу, звернулося до господарського суду із заявою про порушення відносно підприємства справи про банкрутство. До заяви були додані: копії установчих документів підприємства, балансовий звіт за останній фінансово-господарський рік, перелік кредиторів підприємства.

Питання:

1. Який сенс підприємству-боржнику виступати ініціатором порушення відносно себе справи про банкрутство?
2. Які фактичні підстави для порушення справи про банкрутство?
3. Які документи в цьому разі мають бути подані разом із заявою?
4. Які судові процедури можуть бути застосовані до підприємства-боржника?
5. Які особливості провадженням у сирові яро визнаним ді*а/м том державного підприємства?

Задача №2.

ВАТ «Експорт» звернулося до господарського суду із заявою про визнання ТОВ «Сервіс» банкрутом, оскільки згідно з актом звірки проведених розрахунків заборгованість останнього в розмірі 24 тис. грн. не була сплачена протягом трьох місяців.

Питання:

1. Яку ухвалу має винести господарський суд?
2. Які умови встановлені для порушення провадження у справі про банкрутство? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача №3.

На підставі відповіді на претензію з визнанням заявлених претензійних вимог ТОВ «Світ» надіслало розпорядження до банку про безспірне списання із ЗАТ «Енерго» грошової суми в розмірі 153500 грн. Оскільки через чотири місяці після прийняття банком розпорядження про безспірне списання грошових коштів боржник був не в змозі виконати свої грошові зобов'язання, ТОВ «Світ» звернулось із заявою до господарського суду про визнання боржника (ЗАТ «Енерго») банкрутом. Ухвалою господарського суду заявнику було відмовлено в порушенні провадження у справі про банкрутство.

Питання:

1. Чи відповідає зазначена ухвала вимогам законодавства України?
 2. Які умови порушення провадження у справі про банкрутство?
- Дайте аргументовану відповідь.

Задача №4.

Ухвалою господарського суду розпорядником майна ЗАТ «Пивзавод» було призначено Ваніна В. С., який, окрім втручання в оперативно-господарську діяльність, припинив повноваження керівника ЗАТ.

Питання:

1. Чи має право розпорядник майна вчинювати такі дії?
2. Якими правами наділений розпорядник майна?
3. У яких випадках можливо припинити повноваження керівника боржника?

Задача №5.

Задовольняючи вимоги кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів, боржник розраховувався з останніми вибірково, за своїм власним розсудом.

Питання:

1. Чи має право боржник при проведенні процедури розпорядження майном задовольняти вимоги кредиторів?
2. Чи встановлена календарна черговість на задоволення вимог кредиторів?
3. Чи є умови задоволення боржником вимог кредиторів? Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на відповідні положення чинного законодавства України.

Задача №6.

Мирову угоду зі сторони боржника підписано арбітражним керуючим, зі сторони кредиторів — кредитором, який має найбільшу кількість голосів у комітеті кредиторів.

Тести Припинення підприємницької діяльності

1. Які із відповідей є неправильними: «Підприємницька діяльність припиняється ...» ?
 - а) у разі припинення існування підприємця;
 - б) на підставі рішення суду у випадках передбачених законами;
 - в) з власної ініціативи підприємця;
 - г) у разі закінчення строку дії ліцензії;
 - д) у разі закінчення дії торгового патенту;
 - е) на підставі рішення суду у випадках, передбачених Господарським кодексом;
 - ж) у разі подання завідомо неправдивих відомостей.
 - з) у разі визнання підприємця непрацездатним.

2. Який порядок задоволення претензій кредиторів при добровільній ліквідації підприємства?

а) вимоги, забезпечені заставою; вимоги щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом; вимоги працівників, пов'язані із трудовими відносинами; вимоги щодо податків і зборів;

б) витрати на відновлення природного середовища; заборгованість щодо податкових платежів; вимоги, забезпечені заставою; всі інші види заборгованості;

в) заборгованість щодо податкових платежів; вимоги, забезпечені заставою; витрати на відновлення природного середовища⁴ всі інші види заборгованості.

3. Ким створюється ліквідаційна комісія?

а) місцевими виконавчими комітетами;

б) власником;

в) трудовим колективом.

4. Яким чином ліквідаційна комісія повідомляє кредиторів про ліквідацію підприємства?

а) повідомленням по телебаченню;

б) повідомленням в офіційній пресі за місцезнаходженням підприємства;

в) повідомленням у центральній офіційній пресі.

5. Які повноваження має ліквідатор з дня свого призначення?

а) здійснює арешт майна боржника відповідно до чинного законодавства;

б) виконує повноваження керівника банкрута (орган управління);

в) здійснює інвентаризацію й оцінку майна банкрута відповідно до законодавства;

г) передає функції щодо управління і розпорядження майном банкрута третій особі;

д) очолює ліквідаційну комісію і формує ліквідаційну масу.

6. Юридична чи фізична особа, яка заборгувала підприємству, організації, фірмі чи установі гроші або майно:

А) гудвіл;

Б) дисконт;

В) кредитор;

Г) дебітор.

7. Система економіко-організаційних заходів, спрямованих на оздоровлення фінансового стану державних підприємств-боржників:

А) секвестр видатків;

Б) санація;

В) форвейтинг;

8. За яких обставин відкривається ліквідаційна процедура щодо підприємства-банкрута?

- а) у випадку санації підприємства-боржника;
- б) у випадку визнання боржника банкрутом;
- в) у випадку укладення мирової угоди;
- г) при введенні процедури розпорядження майном.

9. Провадження по справах про банкрутство здійснюють:

- а) господарські суди;
- б) прокуратура;
- в) податкова міліція;
- г) адміністративні суди.

10. Припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних вимог кредиторів шляхом продажу його майна має назву:

- а) ліквідація;
- б) санація;
- в) розпорядження майном.

11. У першу чергу кошти, отримані від продажу майна банкрута, спрямовується на задоволення:

- а) вимог щодо сплати податків і зборів;
- б) вимог, забезпечених заставою;
- в) вимог з повернення внесків членів трудового колективу в статутний фонд підприємства;
- г) витрат на оплату кредиторської заборгованості

12. Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредиторів до боржника сукупно становлять:

- а) не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом 3-х місяців після встановленого для їх погашення строку;
- б) не менше 100 мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом 3-х місяців після встановленого для їх погашення строку;
- в) не менше 300 мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом 6 місяців після встановленого для їх погашення строку.

13. Судові процедури, які застосовуються до боржника:

- а) розпорядження майном боржника, мирова угода, санація боржника, ліквідація боржника;
- б) досудова санація, новація, реструктуризація;
- в) ліквідація банкрута, примусовий поділ, анулювання ліцензій.

14. Чи може власник майна боржника обмежити повноваження керуючого санацією відносно розпорядження майном боржника?

- а) так;
- б) ні.

15. Мораторій на задоволення вимог кредиторів вводиться:

- а) одночасно із подачею заяви кредитора про порушення справи про банкрутство;
- б) після підготовчого засідання суду;
- в) одночасно із порушенням справи про банкрутство.

16. Санація боржника вводиться на строк:

- а) не більше 12 місяців;
- б) не більше 6 місяців;
- в) не більше 2-х років;
- г) не більше 10 місяців.

17. Чи несе об'єднане в порядку реорганізації підприємство відповідальність за зобов'язаннями підприємств, що увійшли до нього?

- а) так;
- б) ні.

18. Мирова угода може бути укладена щодо вимог:

- а) забезпечених заставою;
- б) з вихідної допомоги звільненим працівникам підприємства банкрута;
- в) за витратами, пов'язаними із провадженням у справі про банкрутство в господарському суді та роботою ліквідаційної комісії.

19. Визнання господарським судом мирової угоди недійсною є підставою для:

- а) припинення провадження в справі про банкрутство;
- б) поновлення провадження в справі про банкрутство;
- в) визнання боржника банкрутом;

20. Рішення про укладення мирової угоди вважається прийнятим, якщо:

- а) 25% усіх кредиторів висловили згоду;
- б) усі кредитори висловили згоду;
- в) понад 50% кредиторів висловили згоду.

**Тема 14. Галузі та види господарської діяльності.
Господарськоторговельна діяльність**

План практичного заняття

1. Види та форми господарсько-торговельної діяльності.
2. Порівняльна характеристика договору поставки із договором купівлі-продажу.
3. Предмет, кількість і асортимент поставки. Строки і порядок поставки. Якість товарів, що поставляються. Гарантії якості товарів.
4. Комплектність товарів, що поставляються.
5. Положення про поставки і Особливі умови поставок.
6. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Особливості виконання договорів контрактації. Відповідальність за договором контрактації.
7. Договір енергопостачання. Кількість і якість енергії. Строки, ціни та порядок розрахунків за договором енергопостачання.
8. Умови договору оренди. Основні права та обов'язки орендаря. Орендна плата. Суборенда.
9. Лізинг у сфері господарювання.
10. Біржова торгівля.
11. Скласти договір контрактації сільськогосподарської продукції.

Питання для самостійного опрацювання

1. Договір лізингу. Види лізингових операцій та їх відмінності.
2. Загальна характеристика біржових договорів.
3. Правове регулювання енергопостачання.
4. Загальні правила приймання продукції.

Практичні завдання до самостійної роботи

Скласти термінологічний словник до теми. (не менше 6 слів)

Тестові завдання для самоконтролю

1. Приймання продукції за кількістю та комплектністю при поставці в межах одного міста проводиться після надходження продукції на склад не пізніше:

- а) 5-ти днів.
- б) 10-ти днів.
- в) 15-ти днів.
- г) 20-ти днів.

2. Предметом договору контрактації можуть бути:

- а) Промислова продукція.
- б) Сільськогосподарська продукція.

- в) Продукція видобувних галузей промисловості.
- г) Сільськогосподарська техніка.

3. Право власності на предмет договору фінансового лізингу належить:
- а) Лізингодавцеві.
 - б) Лізингоодержувачу.
 - в) Продавцю (постачальнику).
 - г) Лізингодавцеві та продавцю на праві спільної сумісної власності.

Задача Аграрному підприємству «АПК» для здійснення сільськогосподарської виробничої діяльності необхідні три зернозбиральні комбайни. Адміністрація підприємства вирішила придбати зернозбиральні комбайни «Лан» у підприємства «Украгролізинг», однак вагається щодо доцільності такого кроку. Надайте консультацію з приводу можливих найвигідніших для підприємства умов такого договору. Чи не вигідніше буде підприємству придбати техніку, отримавши банківський кредит?

Тема № 15. Спеціальні режими господарювання

План практичного заняття

1. Чим викликана необхідність встановлення спеціальних режимів господарювання?
2. Які види спеціальних режимів господарювання передбачені Господарським кодексом України?
3. У чому полягає особливість правового режиму спеціальних (вільних) економічних зон?
4. Чи існують істотні відмінності між С(В)ЕЗ та територіями пріоритетного розвитку?
5. За якими критеріями і на які види класифікуються С(В)ЕЗ?
6. В якому порядку створюються С(В)ЕЗ?
7. У чому полягає специфіка управління С(В)ЕЗ?
8. За яких умов і в якому порядку набувається статус суб'єкта С(В)ЕЗ?
9. У чому проявляється особливість правового статусу суб'єкта С(В)ЕЗ?
10. Назвіть характерні риси правового режиму концесійної діяльності?
11. Які види концесійної діяльності можна виділити на підставі аналізу нормативно-правових актів, що регулюють відносини щодо концесії?
12. На яких засадах здійснюється концесійна діяльність?
13. Які категорії осіб беруть участь у відносинах, пов'язаних з концесійною діяльністю?
14. В чому полягає особливість договорів концесії щодо об'єктів державної та комунальної власності?

15. Чим характеризується правовий режим господарської діяльності у виключній (морській) економічній зоні?

16. Які правові режими господарювання передбачають значні обмеження для суб'єктів господарювання з метою захисту публічних (державних та суспільних) інтересів?

Термінологічні завдання:

Освоїти термінологічні дефініції: спеціальний режим господарювання, спеціальна (вільна) економічна зона, зовнішньо-торгівельна зона, зона прикордонної торгівлі, туристично-рекреаційна зона, комплексна виробнича зона, науково-технічна зона, концесія, концесіодавець, концесіонер, виключна (морська) економічна зона України, прикордонний режим господарської діяльності, господарська діяльність в охоронних зонах, галузеві режими господарювання, надзвичайний стан, надзвичайна екологічна ситуація, воєнний стан.

Навчальні завдання:

Завдання 1. Складіть схему:

- Спеціальна (вільна) економічна зона (поняття, види, ознаки).
- Концесійна діяльність та її ознаки.
- Концесійна діяльність щодо будівництва та експлуатації автомобільної дороги та її ознаки.
- Виключна (морська) економічна зона України.
- Прикордонний режим господарської діяльності.
- Правовий режим господарської діяльності в охоронних зонах.
- Спеціальний режим господарювання в умовах надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації.
- Спеціальний режим господарювання на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення в результаті Чорнобильської катастрофи. Спеціальний режим господарювання в умовах воєнного часу.

Завдання 2.

Складіть проект договору:

- Договору концесії.
- Договору концесії на будівництво та експлуатацію автомобільної дороги.
- Договору (контракт) на реалізацію інвестиційного проекту на території пріоритетного розвитку, в спеціальній (вільній) економічній зоні.

Завдання 3. Аналіз судової та іншої практики: на основі розгорнутого вивчення та коментування позицій Держкомпідприємництва України проаналізуйте та оцініть його доводи, викладені в: Листі № 5085 від 11.07.2007 р. «Про розгляд запиту стосовно об'єктів права державної чи комунальної власності, які надаються у концесію».

Завдання 4. Аналіз-узагальнення даних та інформації: на основі роботи з даними тексту нормативноправових актів, публікацій, Інтернет-джерел України та світу, їх аналітики (в тому числі статистичної) дослідіть режим господарювання таких С(В)ЕЗ України:

- зони туристсько-рекреаційного типу «Курорттополіс-Трускавець»;
- спеціальної економічної зони «Славутич»;
- території пріоритетного розвитку в Луганській області;
- економічної зони «Порто-франко» на території Одеського морського торговельного порту»;
- спеціальної економічної зони «Рені»;
- спеціальної економічної зони «Миколаїв»;
- території пріоритетного розвитку і спеціальної економічної зони «Порт Крим в Автономній Республіці Крим»;
- спеціальної економічної зони «Закарпаття»;
- території пріоритетного розвитку у Волинській області;
- наукового парку «Київська політехніка»;
- спеціальної економічної зони «Інтерпорт Ковель».

Завдання 5. Розгорнуте конспектування (рецензування) нормативно-правового акту з критичними коментарями і аргументованою оцінкою його основних положень і головної ідеї: проаналізуйте Наказ Держмитслужби України № 163/242/159/100 від 02.03.2006 р. «Про затвердження Вимог до технічного оснащення та облаштування території спеціальної (вільної) економічної зони й до контролю за переміщенням товарів через кордони цієї зони».

Як дані вимоги обґрунтовують механізм оснащення та облаштування території спеціальної (вільної) економічної зони?

Теми наукових повідомлень:

1. Правове регулювання господарської діяльності в спеціальних (вільних) економічних зонах.
2. Особливості режиму господарювання в зовнішньоторгівельних зонах в Україні.
3. Особливості режиму господарювання в зонах прикордонної торгівлі.
4. Особливості режиму господарювання туристично-рекреаційних зон України.
5. Особливості спеціального режиму господарювання в науково-технічних зонах, їх види в Україні.
6. Офшорні зони, їх особлива роль на транснаціональних фінансових ринках.
7. Договірні засади концесійної діяльності в Україні.
8. Концесійна діяльність по будівництву автомобільних доріг в Україні: за і проти.

9. Прикордонний режим господарської діяльності в Україні: стан та перспективи.

10. Особливості господарської діяльності в умовах надзвичайного стану та надзвичайної екологічної ситуації в Україні: практика минулого.

Тема № 16. Правове регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання

План практичного заняття

1. Які нормативно-правові акти регулюють здійснення банківської діяльності в Україні?

2. Що таке банківське право?

3. Що є предметом банківського права?

4. Якими є суб'єкти банківських правовідносин?

5. У чому полягає специфіка банківських правовідносин?

6. Назвіть складові банківської системи України.

7. Що таке банківська діяльність?

8. Якими є основні функції Національного банку України?

9. За якими ознаками класифікуються комерційні банки?

10. Якими законами України регламентується діяльність комерційних банків?

Складіть проект договору:

- Договору банківської гарантії.
- Договору на здійснення розрахункового обслуговування.
- Договору на обслуговування банком.
- Договору про проведення розрахункових операцій через факторинг.
- Договору про розрахунки при операціях з цінними паперами.
- Кредитного договору.
- Депозитного договору.
- Договору факторингу.
- Договору фінансового лізингу.
- Договору страхування.
- Договору на здійснення операційного аудиту.
- Договору надання аудиторських консультаційних послуг.

Робота з правовими поняттями та категоріями: дайте обґрунтовані відповіді на такі питання:

1. В чому Ви бачите значення фінансового посередництва для економіки країни та сфери господарювання загалом?

2. Поясніть, чи впливає фінансове посередництво на економічний зріст і добробут? Яким чином?

3. Поясніть різницю між сумісними та акціонерними фінансовими інститутами.

Практичні завдання:

1. Оптово-роздрібна компанія «А.» купила на товарній біржі велику партію морепродуктів. Угода була укладена на достатньо вигідних умовах для покупця: оптимальний варіант підбору рибних виробів, відносно низькі ціни, стислі терміни поставки. У зв'язку із цим, компанія «А.» виплатила брокерській фірмі збільшену винагороду. Проте постачальник морепродуктів не виконав своїх зобов'язань і товар не був поставлений. Компанія «А.» звернулася до брокерської фірми з вимогою повернути винагороду, оскільки укладений за її посередництвом контракт не відбувся. Чи справедливі претензії компанії «А.»? Складіть проект відповіді на претензію компанії «А.».

219

2. Асоціація аудиторських організацій «К.» пред'явила позов до ВАТ «О.» про стягнення плати за виконані роботи за договором на надання аудиторських послуг. В обґрунтування позову Асоціація представила аудиторський висновок, який був підготовлений по матеріалах вивчення бухгалтерських документів відповідача. ВАТ «О.» заперечував проти пред'явлених вимог, посилаючись на те, що виконані Асоціацією роботи не відповідають умовам укладеного між ними договору. Згідно із угодою Асоціація повинна була виявити помилки ВАТ «О.» у веденні бухгалтерського обліку і допомогти усунути їх для уникнення застосування фінансових санкцій із сторони податкових органів. Ця робота не була проведена, а наданий Асоціацією висновок, сам по собі, не може вирішити завдання по налагодженню бухгалтерського обліку і звітності. Розглядаючи справу, господарський суд встановив, що Асоціація аудиторських організацій «К.» є некомерційною організацією - об'єднанням юридичних осіб, ліцензії на здійснення аудиторської діяльності не має. Проте, Асоціація укладає договори із різними організаціями-клієнтами на проведення аудиторських перевірок, консультування, довідковоінформаційне обслуговування і таке подібне. Як безпосередніх виконавців по укладених договорах Асоціація залучає аудиторські фірми, які є її членами і мають необхідні ліцензії. Оплата виконаних робіт проводиться через Асоціацію: клієнт-замовник перераховує Асоціації суму, передбачену договором, а Асоціація розраховується з аудиторською фірмою-виконавцем відповідно до умов договору, укладеного між цією фірмою і Асоціацією. Чи підлягає позов Асоціації аудиторських організацій «К.», пред'явлений до ВАТ «О.», задоволенню? Як кваліфікувати договір, який був укладений між Асоціацією аудиторських організацій «К.» і ЗАТ «О.»? Як кваліфікувати договори, які укладались аудиторськими фірмами зі своїми клієнтами-замовниками? Чи залежить кваліфікація цих договорів від виду і обсягу виконаної аудитором роботи ?

3. Петров А., зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності фізична особа, займається оптовою торгівлею продуктами харчування. Він має ліцензію на цей вид діяльності та розрахунковий рахунок в банку. Чи має право Петров А. на закупівлю продуктів харчування оптом за готівку? Які нормативні акти регламентують обмеження обігу готівки для суб'єктів підприємницької діяльності?

4. Представництво в Україні іноземної компанії "Н." здійснювало нарахування та видачу заробітної плати в іноземній валюті своїм працівникам – громадянам України. Чи відповідають такі дії представництва вимогам чинного валютного законодавства України? Який встановлено порядок розрахунків в іноземній валюті на території України?

5. Між підприємством і банком було укладено ряд договорів, а саме:

1. Договір про надання кредиту строком на 2 місяці в розмірі 2500000грн. під відповідні відсотки;

2. Договір купівлі-продажу акцій, відповідно до якого підприємство продає, а банк купує за 1500000 грн. 1 млн. акцій ВАТ номінальною вартістю 50 копійок кожна (на той момент ринкова вартість акцій складала 3000000 грн.);

3. Одночасно сторони уклали інший договір купівлі-продажу, за яким той же пакет акцій підлягає зворотньому викупу підприємством у банку через 2 місяці (одночасно з погашення кредиту). При цьому ціна продажу визначена в 2000000 грн. Другий та третій договори визначені сторонами як невід'ємна частина кредитного договору. В договорі також передбачено, що у випадку непогашення в строк заборгованості по кредиту і процентах підприємство втрачає право на зворотній викуп акцій, які залишаються у власності банку. Дайте кваліфікацію обставин, які виникли між сторонами. Чи можна розглядати договори 2) і 3) як такі, що приховують договір застави, та внаслідок його визнані недійсними?

6. АТ «П.» та ТОВ «С.» уклали договір купівлі-продажу автомобіля. При цьому в договорі зазначалося, що вартість автомобіля становить 10 000 доларів США й покупець здійснює платіж у гривнях за курсом НБУ, що діяв на час платежу. Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють порядок виконання грошових зобов'язань. Прокоментуйте платіжне застереження договору.

7. Підприємство «А.» звернулося до банку з проханням надати кредит. З цією метою вона надала необхідний пакет документів, проаналізувавши які, банк з'ясував, що у підприємства «А.» немає нерухомого майна. Який вид забезпечення кредитного договору найдоцільніше обрати в такій ситуації? Обґрунтуйте свою відповідь.

Теми наукових повідомлень:

1. Поняття професійної та індивідуальної фінансової діяльності.
2. Поняття та види фінансових установ.
3. Спеціальне державне регулювання ринків фінансових послуг.
4. Функції комерційного банку і форми його співпраці із підприємцями.
5. Розрахунково-касові, валютні та платіжні послуги банків.
6. Основні напрямки розвитку банківських послуг.
7. Сучасні можливості співпраці суб'єктів господарювання з інвестиційними банками.
8. Структура кредитної системи та сутність кредиту.
9. Банківська та кредитна системи: можливості підприємців.
10. Види та форми кредитів, які надаються суб'єктам господарювання.
11. Забезпечення поверненості кредиту. Відповідальність позичальника за невиконання кредитних зобов'язань.
12. Підприємництво як управління власними та залученими фінансовими ресурсами.
13. Суб'єкт господарювання як емітент та інвестор цінних паперів.
14. Страховий ринок як важливий сектор фінансового середовища підприємництва.
15. Роль аудиторської діяльності у сфері господарювання.
16. Особливості державного фінансового аудиту.

Тести

1. Які органи можуть отримувати інформацію, що містить банківську таємницю, на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу?

1. органи прокуратури України, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України;
2. Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України;
3. органи прокуратури України, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Антимонопольний комітет України;
4. органи прокуратури України, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України

2. На кого з названих осіб не поширюються обмеження на отримання інформації щодо конкретної юридичної чи фізичної особи, яка містить банківську таємницю?

1. працівники інших (ніж той, де розміщені кошти конкретних фізичних та юридичних осіб) банків, що здійснюють обслуговування їх контрагентів;
2. працівники НБУ без обмежень;

3. службовці НБУ, що здійснюють передбачені законом повноваження щодо банківського нагляду та валютного контролю;

4. працівники територіальних управлінь НБУ без обмежень.

3. За наявності яких умов банк може надавати інформацію про клієнтів іншого банку?

1. банк не може надавати таку інформацію

2. за умови отримання від уповноваженого державного органу офіційного запиту;

3. за умови, що його реквізити чи інші дані зазначені в угодах та операціях клієнта цього банку;

4. на загальних умовах, що передбачені законодавством щодо розкриття банківської таємниці

4. В яких обсягах інформація, що містить банківську таємницю, банком може бути надана іншому банку?

1. в обсягах, що встановлені угодою між цими банками;

2. стосовно всіх операцій без обмежень;

3. в обсягах, що встановлені НБУ;

4. в обсягах, необхідних при наданні кредитів, банківських гарантій.

5. В якому законодавчому акті наведено підстави передачі інформації, що містить банківську таємницю, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб?

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність”;

2. Кримінальний процесуальний кодекс України;

3. Цивільний процесуальний кодекс України;

4. Закон України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб

6. В яких випадках принцип взаємності може бути підставою для отримання інформації, що містить банківську таємницю ?

1.

виконання банком запиту про надання інформації від клієнта іншого банку;

2. у випадку отримання запиту від іноземного банку;

3. при проведенні реорганізації (злиття) банківських установ;

4. при отриманні НБУ інформації про банк чи його клієнтів від іноземного органу банківського нагляду іншої держави.

7. Який орган визначає перелік інформації про банк, яка підлягає обов’язковому оприлюдненню ?

1. Кабінет міністрів України;

2. Президент України;

3. Міністерство юстиції України;

4. Національний банк України

8. Який державний орган видає нормативно-правові акти з питань зберігання, захисту, використання та розкриття інформації, що становить банківську таємницю, та надає роз'яснення щодо застосування таких актів?

1. Кабінет міністрів України;
2. Президент України;
3. Міністерство юстиції України;
4. Національний банк України.

9. За відсутності якої інформації у письмовому запиті банківська установа вправі відмовити уповноваженому державному органу у розкритті банківської таємниці?

1. посилення на підстави отримання інформації, передбачені Законом України "Про банки і банківську діяльність";
2. посилення на рішення (наказ) про призначення керівника відповідного державного органу;
3. визначення терміну отримання запитуваної інформації;
4. вказівка у якості отримувача такого запиту керівника вищого статутного органу управління банком

10. Яка посадова особа уповноваженого державного органу має право підпису письмового запиту на отримання інформації, що містить банківську таємницю?

1. керівник (заступник керівника) державного органу;
2. виключно керівник державного органу;
3. будь-яка посадова особа відповідного державного органу;
4. спеціально уповноважена особа, яка згідно з 3 внутрішніми регламентами готує запити до банків

11. Що є умовою надання Національним банком України інформації про банк, яка містить банківську таємницю, центральному органу виконавчої влади, який забезпечує формування державної фінансової політики ?

1. наявність у банку рахунків бюджетних установ;
2. участь банку у виплаті пенсій чи інших соціальних;
3. участь держави у капіталізації цього банку;
4. наявність доказів порушення банком порядку використання бюджетних коштів

12. У випадку ліквідації неплатоспроможного банку який орган уповноважений на розкриття інформації, що містить банківську таємницю, приймаючому банку, перехідному банку, інвестору, що придбаває неплатоспроможний або перехідний банк, іншим особам, які задіяні у процесі здійснення тимчасової адміністрації і ліквідації банку?

1. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб;
2. Національний банк України;
3. Державна виконавча служба
4. Тимчасова адміністрація.

13. Яка підстава надання банком інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує податкову політику, щодо наявності банківських рахунків фізичної чи юридичної особи у банку ?

1. письмова вимога щодо наявності банківських рахунків;
2. наказ територіального управління НБУ;
3. будь-яке повідомлення про необхідність надання такої інформації;
4. рішення (розпорядження) Національного банку України.

14. Яка обставина може бути підставою для відмови у розкритті банківської інформації на запит уповноваженого державного органу?

1. відсутність гербової печатки;
2. відсутність посилання на рішення (наказ) про призначення керівника відповідного державного органу, який підписав запит;
3. відсутність терміну отримання запитуваної інформації;
4. зазначення у якості адресата такого запиту керівника вищого статутного органу управління банком.

15. Який державний орган може отримувати інформацію, яка містить банківську таємницю, з питань виконання рішень судів та рішень, що підлягають примусовому виконанню, стосовно стану рахунків конкретної юридичної особи або фізичної особи, фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності?

1. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб;
2. Міністерство юстиції України;
3. Органи державної виконавчої служби;
4. Кабінет міністрів України

16. Що з переліченого не відноситься до інформації, що містить банківську таємницю ?

1. коди, що використовуються банком для захисту інформації;
2. перелік керівників банку та його відокремлених підрозділів, а також фізичних та юридичних осіб, які мають істотну участь у банку;;
3. інформація стосовно зразків продукції клієнта банку
4. угоди здійснені клієнтом банку

17. В яких випадках інформація про рахунки (вклади) фізичних осіб може бути надана банком приватному нотаріусу?

1. при вчиненні нотаріусом виконавчого напису;
2. при ліквідації банку;
3. при нотаріальному оформленні угод купівлі - продажу
4. по справах спадщини за рахунками (вкладами) померлих власників рахунків (вкладів).

18. На яких умовах інформація, що містить банківську таємницю, може бути надана органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Національному антикорупційному бюро України, Антимонопольного комітету України ?

1. на їх письмову вимогу стосовно будь-яких операцій;
2. стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;
3. стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності;
4. стосовно операцій за рахунками фізичних осіб.

Тема № 17. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності

План практичного заняття

1. Поняття та принципи зовнішньоекономічної діяльності.
2. Державна реєстрація зовнішньоекономічних договорів (контрактів).
3. Митнерегулюванняприздійсненнізовнішньоекономічноїдіяльності.
- 4.

Принципи оподаткуванняприздійсненнізовнішньоекономічноїдіяльності.

5. Валютнірахункисуб'єктівзовнішньоекономічноїдіяльності.
6. Одержання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності кредитів в іноземних фінансових установах.
7. Захист державою прав та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
8. Поняття, види і форми здійснення іноземних інвестицій.
9. Особливості створення та функціонування спільних підприємств.
- 10.

ПравовіосновистворенняіфункціонуваннявільнихекономічнихзонвУкраїні.

11. Скластизонішньоекономічнийдоговір.

Завдання 1. Визначте джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Завдання 2. Розробіть та представте документи, необхідні для державної реєстрації представництв іноземних юридичних осіб в Україні.

Завдання 3. Розкрийте особливості здійснення операцій з давальницькою сировиною.

Завдання 4. Розкрийте процедуру одержання ліцензії на здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Завдання 5. Визначте сферу застосування гербового збору.

Завдання 6. Складіть проект зовнішньоекономічного договору (контракту).

Завдання 7. Складіть схему видів іноземних інвестицій.

Задача 1. Представництво іноземної компанії опублікувало оголошення в місцевій пресі про те, що візьме в оренду приміщення з метою обладнання його під офіс. Прочитавши оголошення, громадянин Л. звернувся до представництва з пропозицією укласти договір оренди належної йому квартири, в якій він не проживає. У представництві іноземної компанії Л. пояснили, що з ним не можуть укласти такий договір, оскільки він не є суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Посилаючись на положення Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” згідно з якими суб'єктами цієї діяльності можуть виступати будь-які фізичні особи, які мають цивільну правоздатність та дієздатність і постійно проживають на території України, Л. вважає відмову безпідставною. Вирішіть спір.

Задача 2. ЗАТ “Закарпатвино” уклало договір купівлі-продажу скляного посуду з угорською фірмою. Оскільки на момент укладення угоди сторони не змогли домовитись щодо ціни товару, відповідна умова не була включена до договору. В день, коли товар повинен був надійти українському контрагенту, останній одержав повідомлення з Угорщини про те, що угорська фірма не вважає себе зобов'язаною доставляти скляний посуд на Україну. Відмова мотивувалась Видання юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка відсутністю згоди щодо ціни, яка за українським законодавством є істотною умовою договору купівлі-продажу. Оскільки не було досягнуто згоди щодо істотної умови, то договір слід вважати не укладеним. ЗАТ “Закарпатвино” звернулося з позовом до Міжнародного комерційного арбітражу при Торгово-промисловій палаті України. Яке рішення прийме суд і який порядок його виконання?

Тема № 18. *Правові основи забезпечення якості продукції та захисту прав споживачів*

План практичного заняття

1. Загальні умови та гарантії забезпечення якості продукції, робіт та послуг.
2. Стандартизація, сертифікація та правове забезпечення єдності вимірювань.
3. Загальна характеристика законодавства України про захист прав споживачів.
4. Основні права споживачів та їх захист. Загальна характеристика гарантійних та інших термінів.
5. Правовий статус органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів.
6. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Загальна характеристика законодавства про захист прав споживачів.

2. Правовий статус органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів.

3. Загальна характеристика гарантійних та інших термінів. Практичні завдання до самостійної роботи

Скласти термінологічний словник до теми.

Словник термінів: висновки державної санітарно-епідеміологічної експертизи щодо безпечності харчових продуктів, внутрішня реклама, вода питна, гарантійний строк, дата «вжити до» (кінцевий термін споживання), державна санітарно-епідеміологічна експертиза щодо безпечності харчових продуктів, дієтична добавка, договір, договір укладений на відстані, договір укладений поза торговельними або офісними приміщеннями, житлово-комунальні послуги.

1. Якість товару за договором купівлі-продажу.
2. Що робити, коли у взутті протягом гарантійного терміну носіння виявилось недоліки виробничого характеру (скриті недоліки)?
3. Перш ніж сплатити гроші за товар у супермаркеті, що необхідно зробити?
4. Через два дні після придбання телефон перестав працювати. Чи маю я право обміняти його, а від гарантійного ремонту відмовитися?
5. Про що продавець обов'язково повинен попередити при придбанні товару?
6. Чи можна повернути до супермаркету побутової техніки телевізор, якщо в іншому магазині продається такий самий за значно меншою знижкою? Гарантійний строк діє ще?
7. Придбала 3 м тканини, але в ательє сказали, що для пошиття бажаної сукні цього замало – потрібно 4 м. В обміні товару в магазині відмовили. Які я маю права в цьому випадку?
8. Чи допускається продаж через аптечні установи лікарських засобів з маркуванням упаковки та інструкціями тільки іноземною мовою?
9. Чи несе відповідальність заклад ресторанного господарства за речі, які передані мною в гардероб ресторану?
10. Перебуваючи на ринку, звернула увагу на те, що одні продавці черешні виставили цінники на товар, написали сорт черешні, а інші – ні. Чи правомірні дії продавців, які реалізують товар без цінників?
11. Що має бути зазначено на ярликах цін (цінниках) на товар? Які вимоги до їх оформлення?
12. Які вимоги до зберігання цитрусових та іншої плодоовочевої продукції?
13. У будинку на два тижні відключили гарячу воду: чи повинна я платити за послуги з гарячого водопостачання за цей період?

Задача Громадянин Петренко придбав у магазині ТОВ «Калинка» мобільний телефон. Однак через чотири дні користування телефон вийшов з ладу. Петренко звернувся до магазину з вимогою обміняти товар або

повернути йому гроші, однак йому відмовили на тій підставі, що магазин не виготовляв телефон і після продажу за товар не відповідає, та порадили звернутися до виробника. Дайте правову оцінку ситуації. Як слід вчинити Петренкові? Які ще варіанти вирішення проблеми ви можете запропонувати?

1. Декілька днів тому купував у магазині товар – печиво. Продавець сказав, що його ціна – 3 гривні, але тиждень тому я брав такий самий товар в цьому ж магазині за 2 гривні. Цінника на товар не було. Як мені в такому випадку дізнатися дійсну ціну?

2. Купив у магазині консервацію, прийшов додому і виявив, що вона має різкий неприємний запах і на смак дуже кисла. Чек в мене залишився, тому я одразу пішов до магазину з метою отримати назад сплачені кошти. Але працівники магазину зажадали від мене пред'явлення крім чека, ще й паспорта. Чи законна ця вимога.

3. Що робити, коли в супермаркеті з 10 кас працює тільки 5, і в результаті цього утворюються великі черги?

4. Придбала туфлі та з часом виявилось, що вони фарбують ноги. Вирішила звернутися до магазину з проханням змінити неякісне взуття. Проте мені відмовили, мотивуючи це тим, що за результатами проведеної експертизи взуття відповідає стандарту про якість. Що робити далі?

5. Придбав мобільний телефон, який через декілька днів почав погано працювати. Звернувся до магазину з вимогою замінити його на новий, та мене звинуватили в тому, що ніби я користувався телефоном не належним чином, і відіслали до гарантійної майстерні для отримання висновку причин поломки. Чи є правомірними дії працівників магазину?

6. На день народження сестрі подарувала сукню, але вона їй не сподобалась. Чи приймуть товар назад до магазину? В який строк?

5. Виберіть визначення до кожного терміна:

• Договір, укладений поза торговельними або офісними приміщеннями ()

• Гарантійний строк ()

• Введення продукції в обіг ()

• Договір ()

• Виробник ()

• Офісне приміщення ()

• Безпека продукції ()

• Договір, укладений на відстані ()

• Нечесна підприємницька практика ()

• Електронне повідомлення ()

- Виконавець ()
- Істотний недолік ()
- Належна якість товару або послуги ()

1. Відсутність будь-якого ризику для життя, здоров'я, майна споживача і навколишнього природного середовища при звичайних умовах використання, зберігання, транспортування, виготовлення і утилізації продукції.

2. Дії суб'єкта господарювання, спрямовані на виготовлення або ввезення на митну територію України продукції з подальшою самостійною або опосередкованою реалізацією на території України.

3. Суб'єкт господарювання, який виконує роботи або надає послуги;

4. Суб'єкт господарювання, який: виробляє товар або заявляє про себе як про виробника товару чи про виготовлення такого товару на замовлення, розміщуючи на товарі та/ або на упаковці чи супровідних документах, що разом з товаром передаються споживачеві, своє найменування (ім'я), торговельну марку або інший елемент, який ідентифікує такого суб'єкта господарювання; або імпортує товар.

5. Строк, протягом якого виробник (продавець, виконавець або будь-яка третя особа) бере на себе зобов'язання про здійснення безоплатного ремонту або заміни відповідної продукції у зв'язку з введенням її в обіг.

6. Будь-яке приміщення (будівля тощо), в якому знаходиться суб'єкт господарювання, або його філія, або його структурний підрозділ, або представництво.

7. Усний чи письмовий правочин між споживачем і продавцем (виконавцем) про якість, терміни, ціну та інші умови, за яких реалізується продукція.

8. Договір, укладений продавцем (виконавцем) зі споживачем за допомогою засобів дистанційного зв'язку.

9. Договір, укладений зі споживачем особисто в місці, іншому, ніж торговельні або офісні приміщення продавця.

10. Інформація, надана споживачу через телекомунікаційні мережі, яка може бути у будь-який спосіб відтворена або збережена споживачем в електронному вигляді.

11. Недолік, який робить неможливим чи недопустимим використання товару відповідно до його цільового призначення, виник з вини виробника (продавця, виконавця), після його усунення проявляється знову з незалежних від споживача причин і при цьому наділений хоча б однією з наведених нижче ознак: а) він взагалі не може бути усунутий; б) його усунення потребує понад чотирнадцять календарних днів; в) він робить товар суттєво іншим, ніж передбачено договором.

12. Властивість продукції, яка відповідає вимогам, встановленим для цієї категорії продукції у нормативно-правових актах і нормативних документах, та умовам договору із споживачем.

13. Будь-яка підприємницька діяльність або бездіяльність, що суперечить правилам, торговим та іншим чесним звичаям та впливає або може вплинути на економічну поведінку споживача щодо продукції.

Тема № 19. Правовий захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання

План практичного заняття

1. Форми, види і способи охорони та захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання в Україні.
2. Адміністративно-правовий захист суб'єктів господарювання.
3. Система господарських судів України. Господарське судочинство.
4. Порядок розгляду спорів господарськими судами. Позовна заява.
5. Третейський суд. Розгляд господарських спорів третейським судом.

Питання для самостійного опрацювання

1. Нотаріальний захист суб'єктів господарювання.
2. Судова система України. Захист прав суб'єктів господарювання Конституційним Судом та загальними судами.
3. Досудове врегулювання господарських спорів.
4. Підвідомчість та підсудність спорів господарським судам.
5. Апеляційне та касаційне оскарження рішень та ухвал господарських судів.

Практичні завдання до самостійної роботи

Завдання 1.

Складіть схему:

- Форми захисту права.
- Система господарських судів України.

Завдання 2.

Складіть проект (відповідно до фабули запропонованої викладачем):

- Позовної заяви.
- Заперечення проти позову.
- Відзиву на позовну заяву.
- Заперечення проти позову.
- Заяви про визнання позову.
- Заяви про відмову від позову.
- Заяви про забезпечення позову.
- Претензії.
- Відповіді на претензію.
- Апеляційної скарги.
- Касаційної скарги.

Скласти термінологічний словник до теми.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Систему господарських судів в Україні складають:

а) Верховний Суд України, обласні господарські суди, районні господарські суди.

б) Вищий Господарський Суд, регіональні апеляційні господарські суди, обласні господарські суди, господарські суди міст Києва та Севастополя.

в) Вищий Господарський Суд, регіональні апеляційні господарські суди, обласні господарські суди.

г) Вищий Господарський Суд, обласні господарські суди, районні господарські суди, господарські суди міст Києва та Севастополя.

2. До повноважень третейських судів належить розгляд:

а) Справ про адміністративні правопорушення.

б) Сімейних спорів.

в) Спорів, що виникають у цивільних та господарських відносинах.

3. Який із названих нижче спорів не підвідомчий господарському суду:

а) Про банкрутство.

б) Переддоговірні спори.

в) Про захист прав споживачів.

г) Які виникають при виконанні господарських договорів.

Задача Між ТОВ «Офіс» та меблевою фабрикою було укладено договір про виготовлення для ТОВ меблів. Товариство переказало аванс (5 тис. грн), як і передбачалось договором. Однак підприємство роботу з виготовлення меблів не розпочало, а отримані гроші не повернуло. ТОВ вирішило подати позов до суду. Ознайомтесь із Господарським процесуальним кодексом та надайте консультацію директорові товариства: які документи необхідно подати до Господарського суду, які з них підлягають нотаріальному посвідченню. Складіть проект позовної заяви.

Теми наукових повідомлень:

1. Підвідомчість та підсудність справ господарським судам.

2. Досудове врегулювання господарських спорів.

3. Претензія: поняття, зміст, порядок складання та розгляду.

4. Правова характеристика позову.

5. Характеристика апеляційного та касаційного провадження.

6. Виконання рішень господарських та третейських судів.

7. Міжнародний комерційний арбітражний суд як самостійна постійно діюча арбітражна установа.

Тема № 20. Правове регулювання перевезення вантажів

План семінарського заняття

1. Система та види перевезення вантажів, їх правове регулювання.
2. Поняття і види договору перевезення вантажу, підстави його припинення.
3. Відповідальність за порушення договору перевезення.

Питання для самостійного опрацювання

1. Система та види перевезення вантажів, їх правове регулювання.
2. Поняття і види договору перевезення вантажу, підстави його припинення.
3. Відповідальність за порушення договору перевезення.

Практичні завдання

Скласти термінологічний словник до теми.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Який з перелічених господарських договорів належить до спеціальних режимів господарювання?
 - а) договір комісії;
 - б) договір концесії;
 - в) договір лізингу;
 - г) договір комерційної концесії.
2. Термін договору концесії має бути:
 - а) не менше 5 років та не більше 25 років;
 - б) не менше 5 років та не більше 10 років;
 - в) не менше 10 років та не більше 30 років;
 - г) не менше 10 років та не більше 50 років.
3. Яке з наведених положень відповідає законодавству України?
 - а) на території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджується національний правовий режим господарської діяльності;
 - б) на території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб;
 - в) на території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності іноземних юридичних і фізичних осіб.

Питання для підсумкового контролю (екзамен)

1. Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України.
2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.
3. Основні принципи правового регулювання господарських відносин та їх значення під час здійснення господарсько-правового впливу.

4. Система господарського законодавства України. Напрями модернізації господарського законодавства.
5. Поняття та види господарської діяльності. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів.
6. Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання.
7. Фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності.
8. Підприємство та його види.
9. Державні унітарні підприємства та їх види.
10. Установчі документи господарських організацій. Вимоги до оформлення документів, які подаються державному реєстратору.
11. Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор.
12. Поняття та види господарських товариств.
13. Особливості правового статусу акціонерного товариства.
14. Порядок створення акціонерного товариства.
15. Правовий статус товариства з обмеженою відповідальністю.
16. Особливості правового статусу повного товариства.
17. Правовий статус командитного товариства.
18. Поняття та види кооперативів. Порядок управління виробничим кооперативом та правовий режим його майна.
19. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни) як вид суб'єктів господарювання.
20. Правовий статус холдингових компаній.
21. Правове становище кредитних спілок.
24. Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління.
25. Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування.
26. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання. Оцінка майна та майнових прав.
27. Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності.
28. Поняття та види господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань.
29. Поняття й ознаки господарського договору. Істотні умови 84 господарських договорів.
30. Загальний порядок укладення господарських договорів. Особливості укладення договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах. Укладення господарських договорів за рішенням суду.
31. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.
32. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.
33. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним.

34. Поняття, умови та правові форми державно-приватного партнерства.

35. Особливості договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства.

36. Поняття та форми господарсько-правової відповідальності.

37. Поняття та види санкцій у господарському праві.

38. Відшкодування збитків.

39. Штрафні санкції.

40. Оперативно-господарські санкції.

41. Адміністративно-господарські санкції.

42. Поняття та значення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.

43. Ліцензування господарської діяльності: порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій.

44. Технічне регулювання та його правова база.

45. Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін і тарифів, порядок їх встановлення.

46. Відповідальність за порушення законодавства про ціни.

47. Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.

48. Державна регуляторна політика.

49. Поняття неплатоспроможності та банкрутства.

50. Підстави та порядок порушення справи про банкрутство.

51. Стадії провадження у справах про банкрутство.

52. Розпорядження майном боржника.

53. Санація у справі про банкрутство.

54. Ліквідація банкрута. Підстави прийняття постанови про банкрутство.

55. Черговість задоволення вимог кредиторів за Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

56. Поняття економічної конкуренції. Загальна характеристика правопорушень у сфері конкуренції.

57. Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура та компетенція.

58. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.

59. Зловживання монопольним положенням на ринку.

60. Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.

61. Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення.

62. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.

63. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

64. Поняття суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Органи, що здійснюють державне регулювання діяльності природних монополій.

Базова література

1. Господарське право. Особлива частина : підручник / М. С. Долинська. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
2. Господарське право: загальна частина : навч. посіб. / К. Р. Резворович та ін. Дніпро : Біла К.О., 2019. 262 с.
3. Жук Л. А., Жук І. Л., Неживець О. М. Господарське право України : навч. посіб. Київ : Кондор, 2022. 434 с.
4. Несинова С. В., Воронко В. С., Чебикіна Т. С. Господарське право України : навч. посіб. / за заг. ред. С. В. Несинової. Київ : ЦУЛ, 2012. 564 с.
5. Сергієнко В. В., Браславець Ю. Ю., Капустян Н. М. Господарське право : підручник. Харків : ХНЕУ, 2016. 412 с.
6. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина : підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
7. Progoniuk, L., Kalinina, I., Horuiko, K., Rudoï, K., & Kupin, A. (2020). Counteracting administrative misconducts in the sphere of economic activity. *International Journal of Management*, 11(5), 1094–1102. <https://doi.org/10.34218/IJM.11.5.2020.100>
8. Прогонюк Л. Ю. Особливості звільнення працівників за ч.1 п.3 ст 40 Кодексу законів про працю України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 133-136.
9. Прогонюк Л. Ю. Нестандартні форми занятості як невід'ємна реалія сьогодення: теоретичний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 171-174.

Законодавчо-нормативні акти

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
4. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 21.07.2020 № 819-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-

IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

6. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 № 973-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

7. Про кооперацію : Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15#Text>

8. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV : станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>

9. Про державну підтримку малого підприємництва : Закон України від 19.10.2000 № 2063-III : станом на 19 квіт. 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14#Text>

10. Про Типовий статут казенного підприємства : Постанова Каб. Міністрів України від 16.06.1998 № 914 : станом на 11 жовт. 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/914-98-п#Text>

11. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII : станом на 21 жовт. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text>

12. Про приватизацію державного майна : Закон України від 04.03.1992 № 2163-XII : станом на 7 берез. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-12#Text>

13. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 № 2654-XII : станом на 20 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>

14. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.1996 № 543/96-ВР : станом на 11 лип. 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр#Text>

15. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18.11.2003 № 1255-IV : станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>

16. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 03.10.2019 № 157-IX : станом на 23 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text>

17. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

18. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22.05.2003 № 852-IV : станом на 7 листоп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text>

19. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 № 5007-VI : станом на 1 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>

20. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>

21. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР : станом на 16 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр#Text>

22. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 № 2210-III : станом на 16 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

23. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

24. Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР : станом на 28 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр#Text>

Допоміжна:

1. Актуальні питання господарського законодавства : монографія / М. В. Гаєвець та ін. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2013. 678 с.

2. Відповідальність суб'єктів господарських відносин. Законодавство, коментар, судова практика / О. А. Беяневич, В. С. Щербина та ін. коментар ; Л. О. Панькова, упорядкування. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 392 с.

3. Окремі види господарської діяльності: правові аспекти : монографія / М. В. Гаєвець, І. В. Горіславська, Л. О. Панькова. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2012. 508 с.

4. Організаційно-правові форми: законодавство та судова практика: збірник законодавства та судової практики / уклад. І. В. Горіславська, Л. О. Панькова. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2011. 350 с.

5. Цивільне та господарське законодавство: термінологічний словник / упорядники : М. В. Гаєвець та ін. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2012. 568 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> : офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

2. <http://kmu.gov.ua> : офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.

3. <http://president.gov.ua> : офіційний веб-сайт Президента України.

4. <http://www.osvita.org.ua/> : освітній портал

Доступ до матеріалів навчання:

<https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2963>

Навчальне видання

Правове регулювання господарсько-інформаційних відносин

Методичні рекомендації

Укладач: **Прогонюк** Людмила Юріївна

Формат 60×84 / 16 Ум. друк. арк.

Тираж 30 прим. Зам № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490
від 20.02.2013 р.